

T.C.
CUMHURBAŐKANLIĐI
Devlet Denetleme Kurulu

SAYI: 2006/5
TARİH: 09.05.2006

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME
İDARESİ BAŞKANLIĞININ 2002, 2003, 2004 YILLARI EYLEM VE
İŐLEMLERİNİN ARAŐTIRILIP DENETLENMESİNE İLİŞKİN RAPOR

İÇİNDEKİLER

- I. [ARAŞTIRMA VE DENETLEMEYE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR](#)
- II. [DENETİM KONUSU İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER](#)
 - A. [KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞININ \(KOSGEB\) KURULUŞU](#)
 - B. [KOSGEB'İN ORGANLARI](#)
 1. [Genel Kurul](#)
 2. [İcra Komitesi](#)
 3. [Başkanlık](#)
 - C. [KOBİ KAVRAMI VE ÇEŞİTLİ TANIMLAR](#)
 - D. [KOBİ'LERİN ÜLKEMİZ EKONOMİSİNDEKİ YERİ](#)
 - E. [REKABET GÜCÜ VE YATIRIM ORTAMI](#)
 - F. [KOBİ'LERE DESTEK SAĞLAYAN DİĞER KURULUŞLAR](#)
 1. [Maliye Bakanlığı](#)
 2. [Sanayi ve Ticaret Bakanlığı](#)
 3. [TÜBİTAK](#)
 4. [Milli Prodüktivite Merkezi](#)
 5. [Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı \(TTGV\)](#)
 6. [Dış Ticaret Müsteşarlığı](#)
 7. [Hazine Müsteşarlığı](#)
 8. [Halkbank](#)
 9. [Kredi Garanti Fonu](#)
 10. [Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği \(TOBB\)](#)
 11. [Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu \(TESK\)](#)
 12. [Avrupa Bilgi Merkezleri \(ABM\)](#)
- III. [SAPTAMA VE DEĞERLENDİRMELER](#)
 - A. [KOSGEB DESTEK POLİTİKASI](#)
 1. [Hedefler Kurumun En Üst Düzeydeki Karar Yetkilisince Belirlenmesi](#)
 2. [Bütçe Ödenekleri ile Harcamalar Arasındaki Sapmalar](#)
 3. [Yönetim Bilgi Sisteminin Güçlendirilmesi](#)
 - B. [KOSGEB'İN DESTEK YÖNETİMİNİN BAŞARISI](#)

1. [Kurumun, Yasa ile Verilen Görevleri Üstlenebilecek Güçte Yapılandırılması](#)
2. [Çalışanların, Hizmetin Gerektirdiği Bilgi ve Donanımı Taşımaları](#)
3. [Desteklerin Etkinliğini Artırabilecek Yöntemler Geliştirilmesi](#)
4. [Destek Planlanmasında Kurumun Misyonu](#)
5. [Teknoloji Geliştirme Merkezleri \(TEKMER\) ve Üniversite, Sanayi İş Birliği](#)

C. [DESTEK YÖNETİMİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR](#)

1. [Bilgisayar Yazılım Desteği](#)
2. [Bilgi Ağları ve E-Ticaret Desteği](#)
3. [Danışmanlık Desteği](#)
4. [Eğitim Desteği](#)
5. [Nitelikli Eleman İstihdam Desteği](#)

IV. [SONUÇ VE ÖNERİLER](#)

- A. [SONUÇ](#)
- B. [ÖNERİLER](#)

I. ARAŞTIRMA VE DENETLEMeye İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Araştırma ve denetleme kapsamında KOSGEB'in kuruluş Yasası; örgüt yapısının biçimlendirildiği ve görev tanımlarının yapıldığı Değişim Mühendisliği; destek yönetiminde uyması gereken kuralların belirlendiği KOSGEB Destekleri Yönetmeliği ve Esaslar; Başkanlık birimlerinde tutulan defter, belge ve kayıtlar; KOSGEB hizmet merkezlerinin, desteklerden yararlandıkları işletme bilgilerini içeren dosyaları; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu ve Yüksek Denetleme Kurulunca yapılan denetim sonucunda yazılan raporlar incelenmiştir.

KOSGEB'e ayrılan kaynakların Yasal çerçevesi ve kurumun amacına uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi için yapılan bir denetimin sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için üç temel konuda ayrıntılı bilgilere ulaşılması gerekmiştir.

Bunlardan ilki, KOSGEB desteklerinden yararlandırılan işletmelere ilişkin bilgilerdir.

İkincisi; KOSGEB desteklerinden en uygun işletmelerin yararlanmasını sağlamak için geliştirilen yöntemlerin ne ölçüde güvenilir olduğuna ilişkin bilgilerdir. Kurum kaynaklarının en çok katma değer yaratacak alanlara yönlendirilmesi konusundaki başarısının değerlendirilebilmesi için, bu bilgilere ulaşılabilir. Bu bilgilere ulaşılabilir.

Üçüncüsü ise işletmelere danışmanlık, eğitim vb. konularda hizmet satan sağlayıcılara ilişkin bilgilerdir.

İncelemelerimiz sırasında KOSGEB'in yönetim bilgi sisteminin, yukarıda sözü edilen bir yaklaşımla denetim yapılabilmesine elverişli bilgi üretmediği anlaşılmıştır.

Bu yetersizliğin giderilebilmesi için, KOSGEB'in bütün hizmet merkezlerine gönderilen formlarla desteklerden yararlandırılan işletmeler, yararlandıkları destekler ve KOBİ'lerin hizmet satın aldıkları sağlayıcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler istenmiştir. Merkezlerden gelen bu bilgiler KOSGEB veri tabanına işlenmiş ve böylelikle denetlemeye elverişli bir ortam kurulmaya çalışılmıştır.

II. DENETİM KONUSU İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

A. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ GELİŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞININ (KOSGEB) KURULUŞU

KOSGEB; 12.04.1990 günlü, 3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının Kurulması Hakkında Yasa ile kurulmuştur. KOSGEB'in kuruluşundan önce, SEGEM ve KÜSGET adlı iki kuruluş, KOBİ'lere destek verme görevini yürütmüştür.

3624 sayılı kuruluş Yasasının 1. maddesine göre KOSGEB'in kuruluş amacı, "Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek ..."tir.

3624 sayılı Yasada KOSGEB'in örgüt yapısına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yer almamaktadır. KOSGEB'in örgüt yapısı, esas olarak 1998 yılında İcra Komitesi kararı ile yürürlüğe konulan "Değişim Mühendisliği" adlı belge ile biçimlendirilmiştir.

KOSGEB'in organları; Genel Kurul, İcra Komitesi ve Başkanlıktır. Ayrıca hizmet birimi olarak kurulmuş enstitüler, geliştirme merkezleri ile laboratuvar müdürlükleri bulunmaktadır.

B. KOSGEB'İN ORGANLARI

1. Genel Kurul

Yasanın 7. maddesine göre Genel Kurulun görevleri kalkınma plan ve programları doğrultusunda, işletmelerin teknolojik gelişmelere ve serbest rekabet ortamına uyumunu sağlamak maksadıyla, küçük ve orta ölçekli sanayi kesimine ilişkin geliştirme ve destekleme kararlarının alınması, uygulamaların planlanması ve koordinasyonun sağlanması bakımından tedbirler almak, düzenleyici direktifler vermek, Başkanlığın yıllık faaliyet raporlarını incelemek, yıllık çalışma programı esaslarını tespit etmek ve önerilerde bulunmaktır.

2. İcra Komitesi

3624 sayılı Yasanın 9. maddesine göre İcra Komitesinin başlıca görevleri Genel Kurulun belirlediği politikalar, amaçlar, hedefler ve ilkeler doğrultusunda küçük ve orta ölçekli sanayinin geliştirilmesi ve desteklenmesine ilişkin uygulama kararlarını almak ve yürütmek, Başkanlıkça hazırlanan bütçeyi, personel kadrolarını onaylamak, Yönetmelik taslaklarını incelemek ve uygun göreceği Yönetmelikleri karara bağlamaktadır.

3. Başkanlık

Başkanlığın 12. maddede sayılan görevleri özet olarak aşağıda belirtilmiştir:

-İcra Komitesinin aldığı kararları uygulamak,

-Mevcut küçük ve orta ölçekli sanayiyi, genel sanayi politikalarına göre rehabilite, reorganize ve entegre etmek, yeni teşebbüsleri teşvik ve bu entegrasyona ve ihtiyaçlara göre yönlendirmek,

-İşletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi için stratejiler belirlemek,

- İşletmelere ekonomik, teknolojik, yönetim alanlarında destek sağlamak,
- İşletmelerin araştırma ve geliştirme faaliyetlerine destek sağlamak,
- İşletmelerin gereksinim duyacağı eğitim konularını tespit etmek ve bu konularda uygulamaya yönelik eğitimi gerçekleştirmek,
- Küçük Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgelerinde yer alan sanayi işletmelerinin rehabilitasyonu ve ortak yararlarına yönelik hizmetler vermek,
- Küçük ve orta ölçekli sanayi kesimine hizmet vermek amacıyla yerli ve yabancı sermayeli şirketler kurmak.

C. KOBİ KAVRAMI VE ÇEŞİTLİ TANIMLAR

Ülkemizde, KOBİ tanımı konusunda birlik yoktur. Her kurum/kuruluş; görev anlayışları ve hizmet götürmeyi hedefledikleri işletme gruplarını belirleyen farklı KOBİ tanımları yapmıştır.

KOBİ'lerin AB ölçütleri gözetilerek yeniden tanımlanmaları konusu, 2003 yılında imzalanan Katılım Ortaklığı Belgesinin kısa erimli önlemleri arasında da yer almıştır.

18.11.2005 günlü, 25997 sayılı Resmi Gazetede 2005/9615 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayımlanan; "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile AB ölçütlerine uygun biçimde, aşağıdaki tanım yapılmıştır.

"Madde: 4- Bu yönetmeliğin uygulanmasında;

(b) Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ): İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimleri".

Aşağıdaki çizelgede; AB Komisyonunun; çeşitli kurum ve kuruluşların ve 18.11.2005/25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelikle yapılmış olan KOBİ tanımları karşılaştırmalı biçimde verilmektedir.

Avrupa Birliği Ülkeleri ve Ülkemizde çeşitli KOBİ tanımları					
	Mikro	Küçük	Orta	Sabit Yatırım	Diğer Ölçütler
AB (1)	İşçi sayısı				(Bağımsızlık Ölçütü)
	< 10	=< 50	=< 250		Başka işletmelere ait sermaye oranı =< %25
	Ciro ya da Bilanço Toplamı				(2/ a- b)
	2 milyon	10 milyon	50 milyon		
	avro	avro	avro		

	2 milyon	10 milyon	43 milyon		
	avro	avro	avro		
Sanayi Bak. (3)	İşçi sayısı				
	< 10	< 50	= < 250		(Bağımsızlık Ölçütü)
	Yıllık net satış geliri ya da mali bilançosu				Başka işletmelere ait sermaye oranı = < %25
	1 milyon ytl	5 milyon ytl	25 milyon ytl		
KOSGEB (4)	İşçi sayısı			-	İmalat Sanayi
	-----	= < 50	= < 150		
Hazine Müsteşarlığı (5)	< 10	< 50	= < 250	= < 950 milyar TL arsa/ bina dışında	(Bağımsızlık Ölçütü) Başka işletmelere ait sermaye oranı = < % 25
Dış Ticaret Müs. (6)	= < 200			= < 2 milyon \$ arsa / bina dışında	İmalat Sanayi
Halk Bankası	= < 250			= < 600 milyar TL arsa/ bina dışında	Üretim ve onarım işi yapanlar
EXİMBANK	= < 200			= < 2 milyon \$ arsa / bina dışında	İmalat Sanayi

(1) Kaynak: Avrupa Komisyonu Tavsiye Kararı 2003/361 EC, 6.Mayıs 2003 (Official Jourman of The European Union, L 124 (20.5.2003, s.36))

(2/a) Üniversiteler, kâr amacı gütmeyen araştırma merkezleri, kurumsal yatırımcılar, bölgesel kalkınma fonları, yıllık bütçesi 10 milyon avronun altında olan ve 5000'den az nüfuslu bağımsız yerel otoritelerin dışındaki yerler.

(2/b) Girişim Sermayesi Şirketleri, girişim sermayesi olarak özsermaye finansmanı yapan kişi ve gruplar ve kamu yatırım ortaklıkları için toplam yatırım 1.25 milyon avro olmak koşuluyla %25 sınırı geçerli değildir.

(3) 3143 sayılı San. ve Tic. Bak. kuruluş yasının ek 1.md uyarınca 18.11.2005/25997 rg'de yayımlanan 2005/9617 sayılı Bak.Kur.Kar. Eki: (Ek: 1.maddesine göre yayımından altı ay sonra yürürlüğe girecektir).

"Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik"

Tanımlar:

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Sınıflandırılması:

Madde: 5- kobi'ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır

a) Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon ytl'yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler.

b) Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon ytl'yi aşmayan işletmeler.

c) Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon ytl'yi aşmayan işletmeler.

(*) die, 53 sayılı Yasa gereğince az sayıda işletmenin olduğu illerdeki işletmelere ilişkin bilgilerin ayrıntısını açıklamamakta, bu bilgileri topluca vermektedir. (250+) ölçek grubunda (14.063 – 11.980 =) 2.083 işçi çalıştırılıyor gibi görünmesinin neden bu uygulamadır. Oysa çizelgeden anlaşılacağı üzere 2.083 işçinin en az 151 kişisi, 151-249 ölçek grubunda; en az 1.250 kişisi ise 250+ ölçek grubundaki işyerlerinde çalışmaktadır.

KOB İ 'lerde Yaratılan Katma Değer

İşletmelerin ölçek büyüklüğü ile yaratılan katma değer arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin 1998 yılında (1993 fiyatlarıyla), işçi başına yaratılan katma değer, 1-9 ölçek grubunda 104.5 milyon; 10-49 ölçek grubunda 206 milyon; 50-99 ölçek grubunda 289.8 milyon; 200 ve üzerinde işçi çalıştıran ölçek grubundaki işletmelerde ise 571.2 milyon TL olmuştur.

KOB İ 'lerin Dış Satım İçindeki Payları

Denetim sırasında, imalat sanayindeki KOBİ'lerin dış satımlarının belirlenebilmesi amacıyla; birincisi, KOSGEB saha araştırma anketi ile Türkiye İhracatçılar Merkezi (TİM), ikincisi ise, TİM ile Sosyal Sigortalar Kurumu verilerinden yararlanılarak iki ayrı çalışma yapılmıştır.

KOSGEB'in saha araştırma anketi yoluyla derlediği işletme bilgileri Ekim 2005 tarihinde yaklaşık 48.000'e ulaşmıştır. 48.000 işletmenin içinden dış satım yaptığını bildirmiş olan 17.782 KOBİ'nin adı ile; TİM'deki veriler eşleştirilmiştir. Eşleştirme sonucunda 10.179 KOBİ'nin toplam olarak 8.384.549.000 dolar dış satım yaptığı saptanmıştır. Bulunan bu tutar yaklaşık olarak; 2004 yılı dış satım toplamı olan 63.1 milyar doların % 13.2'si, imalat sanayindeki dış satım toplamı olan 53,4 milyar doların %15.7'sidir.

Bu çalışma ile elde edilen bilgiler, imalat sanayindeki KOBİ'lerin dış satım içindeki en düşük paylarının ne olabileceği konusunda bir görüş verebilmektedir. Çünkü bu çalışma, KOSGEB veri tabanındaki 48.000 işletmeyle sınırlı yapılabilmektedir. Oysa imalat sanayinde 272.000 işletme bulunmaktadır. Üstelik, KOSGEB veri tabanında dış satım yaptığını bildirmiş olan 17.782 işletmenin 7.600'ünün bilgilerine de ulaşamamıştır.

İMALAT SANAYİNDEKİ KOBİLERİN DIŞ SATIMLARI		
(KOSGEB- TİM) veri tabanı		
Çalışan sayısı	İşletme Sayısı	Dışsatımın Tutarı (\$)
1-150	10.179	8.289.120.000
151-250	15	94.880.000
1-250	10.184	8.384.549.000

Kaynak: kosgeb veri tabanındaki dış satım yaptığını bildiren işletmelerin adları ile dtm'nin dış satım verilerinin eşleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

İkinci çalışma, Sosyal Sigortalar Kurumu verilerinden yararlanılarak yapılmıştır: TİM'den alınan dış satım yapan işletme bilgileri, Sosyal Sigortalar Kurumunun verileriyle eşleştirilmiş ve işletmeler, çalıştırdıkları işçi sayılarına göre kümelerine ayrılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; 250'den çok işçi çalıştıran işletmelerin dış

satım içindeki payları %20'ye ancak ulaşabilmekte, işçi sayısı bilinmeyen %15-20 oranındaki işletme bir yana bırakılsa bile, 1-250 ölçeğindeki işletmelerin dış satımdaki payı %40'a ulaşmaktadır.

Ancak verilen bu veriler, KOBİ'lerin dış satım içindeki paylarının %40 olduğu biçiminde yorumlanmamalıdır. Çünkü, sayılabilmek için, çalışan sayısı ile işletmenin bağımsız olması koşulu, birlikte aranmaktadır. Yukarıda sözü edilen çalışma ise, bağımsızlık ölçütünü dikkate almamaktadır.

İşletme Yaşlılar

DİE, 2002 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı (GSİS) verilerine göre imalat sanayiinde işyeri yaş ortalaması 9.1'dir. İşyeri yaşlarının küçük oluşu, ülkemizde köklü gelenekleri ve işletme kültürü olan, markalaşmış, tanınmış işletme sayısının az olduğu anlamına gelmektedir.

Aşağıdaki çizelgede, kurulan ve kapanan işyeri sayıları, imalat sanayinin alt grupları ayrıntısında verilmektedir. Hem kurulan hem kapanan işletme sayısına göre yapılan sıralamada, tekstil sektörü önde gelmektedir. 2002-2005 yılları arasında kurulan işletme sayısı sektörün 2002 yılındaki büyüklüğünün yarısına yakındır. Bu süre içinde, sektörün %10'una yaklaşan sayıda işyeri kapanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, (1148 sayılı tedbir) tekstil sektöründe kullanılmayan kapasite sorunundan ve bu sektörde kapasite kullanım oranlarının yükseltilmesi için önlemler geliştirilmesi gereğinden söz edilmektedir. Oysa, en çok devinim, atıl kapasite sorunu olan tekstil sektöründe yaşanmıştır.

İmalat Sanayiinde Faaliyet Kollarına göre Kurulan/Kapanan İşyeri sayıları										
2003-2005										
Üretim Kolları	2002 GSİS (*)	2002 yılında Sektördeki Payı	2003-2005 değişim (Sayı)			2005 Yılı Toplam	2005 Yılında Sektördeki Payı	2003- 2005 değişim (Oran)		
			Kur.	Kap.	Artış			Kur. (**)	Kap. (**)	Artış
(15) Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı	27.781	11,25	4.161	995	3.166	30.947	11,15	15	3,6	11,4
(17) Tekstil ve Tekstil Ürünleri İmalatı	20.432	8,28	9.146	2.015	7.131	27.563	9,93	44,8	9,9	34,9
(36) Mobilya İmalatı; Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalat	31.695	12,84	3.661	784	2.877	34.572	12,46	11,6	2,5	9,1
(25) Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı	7.950	3,22	2.313	439	1.874	9.824	3,54	29,1	5,5	23,6
(26) Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünlerin İmalatı	11.130	4,51	1.283	211	1.072	12.202	4,4	11,5	1,9	9,6

(27) Ana Metal Sanayi	5.616	2,27	1.639	331	1.308	6.924	2,5	29,2	5,9	23,3
(28) Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı	33.304	13,49	1.814	363	1.451	34.755	12,52	5,4	1,1	4,4
(29) Makine ve Teçhizat İmalatı	17.643	7,15	3.074	697	2.377	20.020	7,21	17,4	4	13,5
(18) Giyim Eşyası İmalatı	31.592	12,8	1.988	395	1.593	33.185	11,96	6,3	1,3	5
(24) Kimyasal Madde ve Ürünler ile Suni Elyaf İmalatı	3.786	1,53	1.523	292	1.231	5.017	1,81	40,2	7,7	32,5
(19) Derinin Tabaklanması ve İşlenmesi	6.592	2,67	1.347	420	927	7.519	2,71	20,4	6,4	14,1
(20) Ağaç Ürünleri İmalatı	26.861	10,88	995	306	689	27.550	9,93	3,7	1,1	2,6
(33) Tıbbi Aletler; Hassas ve Optik Aletler ile Saat İmalatı	2.044	0,83	903	170	733	2.777	1	44,2	8,3	35,9
(31) B.Y.S. Elektrikli Makine ve Cihazların İmalatı	4.026	1,63	494	143	351	4.377	1,58	12,3	3,6	8,7
(32) Radyo, Televizyon, Haberleşme Teçhizatı ve Cihazların İmalatı	527	0,21	224	51	173	700	0,25	42,5	9,7	32,8
Diğer Sektörler	15.920	6,45	4.779	1.129	3.650	19.570	7,05	30	7,1	22,9
Toplam	246.899	100	39.344	8.741	30.603	277.502	100	15,9	3,5	12,4
Kaynak: DİE										

E. REKABET GÜCÜ VE YATIRIM ORTAMI

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planında, Gümrük Birliğinin KOBİ'ler üzerindeki olumsuz etkilerini giderecek önlemlerin alınmasında yetersiz kalındığı anlatılmaktadır: "Gümrük birliğinin bazı unsurları AB ile Türkiye arasındaki rekabet koşulları üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan devlet yardımlarının nitelikleri, çeşitlilikleri ve mali büyüklükleri, KOBİ'lerin sağladığı istihdam, katma değer, ödedikleri vergi miktarı vb. gibi değerlerle orantılı olarak da ele alındığında AB üyesi ülkelerdeki destek ve hizmetler karşısında görece olarak yetersiz kalmaktadır. Türkiye-AB gümrük birliğinin, KOBİ'ler üzerindeki olumsuz etkilerini telafi edecek etkili sistemler de bulunmamaktadır."

Dünya Ekonomik Forumu (WEF)'nin 105 ülkenin karşılaştırıldığı küresel rekabet sıralamasında, aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere Ülkemiz; 52. sırada yer almaktadır.

Küresel Rekabet Sıralaması							
Ülke	Sıra	Ülke	Sıra	Ülke	Sıra	Ülke	Sıra
Finlandiya	1	İzlanda	14	Güney Afrika	27	Litvanya	40
Amerika	2	Belçika	15	Estonya	28	Ürdün	41
İsveç	3	Tayvan	16	Litvanya	29	Malta	42
Danimarka	4	Avusturya	17	Slovenya	30	Slovakya	43
Almanya	5	Yeni Zelanda	18	Tayland	31	Moritanya	44
İngiltere	6	Hong Kong	19	Şili	32	Kosta Rika	45
İsviçre	7	İsrail	20	Tunus	33	Çin	46
Singapur	8	İrlanda	21	Brezilya	34	Polonya	47
Hollanda	9	Norveç	22	Çek Cumhuriyeti	35	Meksika	48
Fransa	10	Kore	23	Portekiz	36	Fas	49
Avustralya	11	İtalya	24	Hindistan	37	Vietnam	50
Kanada	12	İspanya	25	Macaristan	38	Kolombiya	51
Japonya	13	Malezya	26	Yunanistan	39	Türkiye	52

Kaynak: WEF, 2003 (Dünya Ekonomik Forumu)

İş İletme Destekleri
İ için GSMH'dan Ayr
AB Ülkelerinin Gerisindedir

İ lan Pay

AB (15) verilerine göre, üye ülkelerde kamu kaynaklı işletme desteklerinin GSMH ortalaması %06'dır. Bu desteklerin yaklaşık %60'ı imalat sanayisine kullanılmaktadır. İmalat sanayisine kullanılan desteklerin % 67'si ise geri dönüşsüzdür. Bu oranlar dikkate alınarak yapılan bir hesaplama ile AB ülkelerinde imalat sanayisine verilen geri dönüşsüz işletme desteklerinin GSMH'sına oranının;

$0,6 \times 0,06 \times 0,67 = 0,02412$ düzeyinde olduğu görülmektedir.

Devlet Yardımlarının Sektörel Dağılımları (Milyon Euro)						
	AB 15					
	2000	2001	2002	2003	2004	%
İmalat Sanayi	30.365	29.683	31.442	28.785	33.539	59,7
Tarım	14.122	13.568	14.206	13.854	12.386	22
Kömür	7.381	7.522	5.755	5.394	5.071	9
Hizmetler	1.978	2.868	2.825	3.039	2.977	5,3
Taşımacılık (demiryolu dışında)	824	1.173	1.998	1.215	1.304	2,3
Balıkçılık	438	364	339	389	476	0,8

Diğer (İmalat olmayan)	95	98	886	98	461	0,8
Toplam	55.203	55.276	57.450	52.775	56.214	100

Ülkemizde işletmelere 2004 yılında, yaklaşık olarak 146 milyon avro geri dönüşsüz destek kullandırılmıştır. Türkiye'nin 2004 yılındaki GSMH'sı yaklaşık 236 milyar avrodur. Bu veriler esas alınarak yapılan bir hesaplamayla, geri dönüşsüz işletme destekleri GSMH'nın 0,0006'sına ulaşabilmektedir.

Ülkemizde Girdi Maliyetleri Yüksektir.

Sanayinin kullandığı elektrik fiyatlarının çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığı çizelgede görüldüğü üzere, ülkemizdeki elektrik fiyatları birçok ülkeden yüksektir.

Doğalgaz fiyatları da OECD ülkeleri ortalamasından yüksektir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verilerine göre 10 Kcal doğalgazın fiyatı 2002 yılında Türkiye'de 215.5 dolar iken, OECD ortalaması 161.8 dolardır.

Çeşitli Ülkelerde Elektrik Fiyatları 2002 (cent/kwsaat)	
Türkiye	8.7
Japonya	12.0
İtalya	9.3
Macaristan	6.8
İngiltere	5.6
Portekiz	5.6
Çek Cum.	5.3
Polonya	5.2
G.Kore	5.0
İspanya	4.0
ABD	4.8
Yunanistan	3.8
Kaynak: Energy Prices and Taxes, oecd, 2004 Edition	

Teknoloji Sorunlar

I ve AR-GE

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planında KOBİ'lerin teknolojik düzeylerinin yetersiz oluşu ve bunun yol açtığı olumsuzluklar konusunda şu görüşlere yer verilmiştir:

"Tipik Türk KOBİ'si geleneksel üretim metotları ile Türkiye pazarı için üretim yapmakta; ancak, bir çok alanda yerel pazarda da başta AB firmaları olmak üzere yabancı firmalar ile rekabet etmek zorunda

kalmaktadır. ... KOBİ'lerimiz genellikle modası geçmiş tasarımlar, verimsiz üretim metotları ve eski makine-ekipman kullanarak katma değeri düşük olan alt kalitede ürünlerin üretimiyle meşgul olmaktadır.

KOBİ'lerde danışmanlık kullanma ve AR-GE siparişi geleneği de bulunmamaktadır. ... sınai mülkiyete konu olan ürünlerin ticaretinin yetersizliği nedeniyle know-how ile ilgili hizmet sektörleri de gelişmemiştir. Oysa sabit sermayeden ziyade insan sermayesine ihtiyaç duyan bu alanlarda kapasite geliştirebilmek için Türkiye'nin tabii bir potansiyeli bulunmaktadır."

F. KOBİ'LERE DESTEK SAĞLAYAN DİĞER KURULUŞLAR

İzleyen alt başlıklarda KOBİ'lere destek sağlayan bakanlık, kurum ve kuruluşlarla ilgili kısa bilgiler verilmektedir.

1. Maliye Bakanlığı

26.06.2001 günlü, 4691 sayılı Yasada Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde kurulacak işletmelere; yer sağlanması, yönetim binalarının yapım giderlerinin bir bölümünün üstlenilmesi, yazılım ve AR-GE kaynaklı kazançlarında vergi bağışıklıkları gibi destekler öngörülmüştür.

29.01.2004 günlü, 5084 sayılı Yasa ile kişi başına düşen milli gelir 1.500 doların altında olan illerdeki yatırımlar için; bedelsiz arsa verilmesi, vergi bağışıklıkları, sigorta primlerinin devletçe üstlenilmesi ve ucuz enerji gibi destekler sağlanmaktadır.

Ayrıca 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası, 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Yasası, 3128 sayılı Serbest Bölgeler Yasası, 4335 sayılı Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam ve Yatırımların Özendirilmesi Yasası, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Yasası, 488 sayılı Damga Vergisi Yasası, 492 sayılı Harçlar Yasası, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Özendirilmesi Yasası ile KOBİ'ler değişik vergi ve harçlardan bağışık tutulmuşlar ya da çeşitli desteklerden yararlandırılmışlardır.

2. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinin kurulması için plan ve projeler geliştirilmekte ve alt yapı hizmetleri desteklenmektedir.

3. TÜBİTAK

Ulusal bilim ve teknoloji politikası çerçevesinde, yeni bir ürün veya üretimle ilgili teknik geliştirme amacıyla planlanan AR-GE projelerine destek sağlamaktadır.

4. Milli Prodüktivite Merkezi

KOBİ'lerin verimliliklerinin artırılabilmesi amacıyla eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir.

5. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

Araştırma ve geliştirmeye dayalı, teknolojik yenilik içeren, sanayide uygulanabilir ve ekonomik değeri olan projelere destek verilmektedir.

6. Dış Ticaret Müsteşarlığı

Dış Ticaret Müsteşarlığınca verilen destekler konu başlıkları olarak aşağıda sıralanmaktadır.

- Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması ve Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi Desteği (TURQUALITY);
- Uluslararası Yurtiçi / Yurtdışı Fuar ve Sergilere Katılım Desteği,
- Yurtdışında Ofis Mağaza Desteği,
- Pazar Araştırması Desteği,
- Çevre Maliyetleri Desteği,
- Eğitim Yardımı Desteği.

7. Hazine Müsteşarlığı

KOBİ'lere, T. Kalkınma Bankası ve T. Halk Bankası aracılığı ile Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu kesintileri bağışıklıkları tanınmakta, ayrıca işletme ve yatırım kredisi sağlamaktadır.

8. Halkbank

Banka; esnaf, sanatkâr ve KOBİ'lere uygun limit ve faizli, tabana yaygın kredi kullanırmak amacıyla kurulmuştur. Ancak, Halkbank özelleştirilme kapsamına alınmıştır.

9. Kredi Garanti Fonu

Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş. ,1991 yılında kurulmuş olup, KOBİ'lerin bankalardan kullandığı kredilere garanti / kefaletler sağlamaktadır.

Kredi Garanti Fonunun sermayesi, 5.861.000 avrodur. Fon, kurulduğu 1991 yılından 2005 yılına kadar 958 işletmeye 1.698 kredi güvencesi vermiştir.

10. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

TOBB; güçlenebilmeleri için gereksinme duyacakları alanlarda üyelerini bilgilendirmekte, ülke, il ve sektör raporları hazırlamakta, uluslararası kurum ve kuruluşlarla kurumsal bağlar kurarak edindiği bilgileri üyeleri ile paylaşmaktadır.

11. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)

Üyelerinin verimliliklerinin artırılması, verdikleri hizmetin niteliğinin yükseltilmesi amacıyla çalışmalar yapmakta, meslek eğitimleri düzenlemektedir.

12. Avrupa Bilgi Merkezleri (ABM)

Avrupa Bilgi Merkezleri; AB politikası, yasal düzenlemeleri, programları ve iş dünyası ile ilgili bilgi sağlamaktadır.

III. SAPTAMA VE DEĞERLENDİRMELELER

A. KOSGEB DESTEK POLİTİKASI

KOSGEB'in verdiği destekler konu başlıkları olarak aşağıda sıralanmıŐtır:

Ortak Kullanım Amaçlı Makine Teçhizat Desteği,

Yeni Girişimci Desteği,

Bilgisayar Yazılımı Desteği,

E-ticarete Yönlendirme Desteği,

İŞ Geliştirme Merkezi Desteği,

Yerel Ekonomik Araştırma Desteği,

Genç Girişimci Geliştirme Programı Desteği,

Genel Girişimcilik EĞitim Programı Desteği,

Altyapı ve Üstyapı Uygulama Proje Desteği,

Nitelikli Eleman Desteği,

Danışmanlık Desteği,

Genel Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği,

CE İŞaretlemesine İlişkin Test ve Analiz Desteği,

Genel EĞitim Programları Desteği,

Sınai Mülkiyet Hakkı Desteği,

Özel EĞitim Desteği,

Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım Desteği,

Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği,

Tanıtım, Markaya Yönlendirme Desteği,

Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Desteği.

3624 sayılı Yasa ile KOSGEB'in karar ve yönetim organı olan Genel Kurul ile İcra Komitesi üyeleri ilgili kurum ve kuruluşların üst düzey yetkililerinden oluşturulmuştur. Böylelikle, KOBİ destek programları yürüten kurum ve kuruluşlar arasında eş güdüm ve uyumun sağlanabilmesine elverişli bir örgüt yapısı kurulmaya

çalışılmıştır. Ancak KOBİ destek programlarının hazırlanması, yürütülmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi süreçlerinin bütününde, bu yapıdan yeterince yararlanılamamakta; Genel Kurul ve İcra Komitesi; çalışma programları ile bütçenin hazırlanması, uygulanması ve uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi süreçlerinde etkin olamamaktadır.

1. Hedeflerin Kurumun En Üst Düzeydeki Karar Yetkilisince Belirlenmesi

KOSGEB Genel Kuruluna Kalkınma Plan ve Programlarıyla belirlenmiş olan ülke önceliklerinin Kurum politikasına dönüştürülerek, bu önceliklerin "Çalışma Programlarına" yansıtılmasına ve uygulama sonuçlarının izlenmesine değin, sürecin bütününde etkin olacağı bir görev ve yetki verilmiştir.

3624 sayılı Yasanın 6. maddesinde Genel Kurul, "toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde Genel Kurul Başkanının oyu çift sayılır" denilmektedir. Ancak 2000-2005 yılları arasında yapılan üç Genel Kurul toplantısından yalnızca birinde Kurumun 13 lojmanının satılması ve hizmet binası yaptırılması için görüşmelerde bulunmak üzere Kurum Başkanına yetki verilmesi doğrultusunda bir karar alınmış, bunun dışında Genel Kurulun karar alma olarak nitelendirilebilecek bir etkinliği olmamıştır.

Yasaya göre, Başbakanın çağrısı üzerine yılda iki kez toplanması gereken Genel Kurul 1993, 1997, 2002, 2003 ve 2005 yıllarında toplanmamış, yılda iki kez toplanma zorunluluğuna ise yalnızca 1996 yılında uyulmuştur.

İcra Komitesi; Genel Kurulun belirlediği doğrultuda KOBİ'lerin desteklenmesine ilişkin uygulama kararı almak ve yürütmekle yükümlüdür. İcra Komitesine tanınan yetkiler, aşağıda belirtilen nedenlerle, etkin biçimde kullanılamamaktadır.

- Genel Kurul toplantılarında, Kurumun politika amaç, hedef ve ilkelerini belirleyecek doğrultuda kararlar alınmadığı için, İcra Komitesi kararlarının Genel Kurullarda alınan ilke kararlarına dayandırılabilmesine olanak yoktur.
- İcra Komitesinin 9. maddenin (a) bendi ile tanınan yürütme yetkisinin kullanılabilmesine de olanak yoktur. Çünkü 3624 sayılı Yasa İcra Komitesini, yürütme organı biçiminde değil, yönetime ilişkin kararların alındığı bir organ olarak biçimlendirmiştir.
- KOSGEB Başkanlığının yıllık hedeflerini doğru belirleyip belirlemediği, harcamaların verilen yetki sınırları içinde yürütüp yürütmediği gibi temel konular, bütçe sürecinde denetlenememekte, ödenekler ile harcamalar arasındaki önemli sapmaların nedeni irdelenmemektedir.

Sonuç olarak, yukarıda sıralanan nedenlerle KOSGEB'in üst düzey karar ve yönetim organları olan Genel Kurul ile İcra Komitesinin; KOBİ destek programlarının hazırlanması, uygulanması ve etkilerinin izlenmesi gibi konularda etkin olabilmesi sağlanamamıştır. Bu durum kaynakların en çok katma değer elde edilebilecek alanlar yerine, savurganca kullanılmasına yol açmıştır.

2. Bütçe Ödenekleri İle Harcamalar Arasındaki Sapmalar

Kurumun gelirlerinin önemli bir bölümü, kamu bankalarının yıllık kârlarından alınan %2 oranındaki ödentilerden oluşmaktadır. Kamu bankalarının ödedikleri tutarlar 2001-2005 yıllarında çok fazla değişkenlik göstermiş, 2001 yılında 10 trilyon TL; 2002 yılında 122 trilyon TL; 2003 yılında 53 trilyon TL; 2004 yılında ise 92 trilyon TL ödemişlerdir.

KOSGEB'İN GELİRLERİNİN YILLAR İÇİNDEKİ GELİŞİMİ VE GELİR TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI										
(cari fiyatlarla milyon tl)										
Yıllar	2001		2002		2003		2004		2005	
Gelir Türü	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
Tahmin Edilen Gelir	17.000.000	54(*)	34.000.000	22(*)	187.000.000	76(*)	291.720.000	76(*)	301.000.000	-9
Gerçekleşme	31.572.453	%	154.142.036	%	245.071.759	%	382.384.839	%	278.316.166	%
Geçen Yılandan	1.772.217	6	1.691.746	0	127.154.007	52	93.600.817	24	150.000.000	50
Devreden										
Gnl Bütçe Ödenek.	15.344.625	49	6.007.500	4	0	0	71.840.381	19	75.000.000	26
Diğer	869.280	3	19.050.173	12	58.278.944	24	117.665.246	31	13.500.000	5
Kosgeb'in Gnl. Bütçe Dışındaki Glr.	13.586.331	42	127.392.617	84	59.638.808	24	99.278.395	26	57.985.000	19
KİT		0	1.021.001	1	1.079.277	0	912.539	0	1.000.000	0
BANKALAR	10.784.992	34	122.656.030	81	53.430.160	22	92.293.078	24	51.335.000	17
TESK	10.983	0	0	0	31.615	0	59.906	0	75.000	0
TOBB	2.319.780	7	3.691.679	2	4.992.256	2	5.895.341	2	5.500.000	2
OSB	470.576	1	23.907	0	105.500	0	117.531	0	75.000	0
(*) Tahmin edilen / gerçekleşen oranıdır.										

Çalışma programları ve bütçeler hazırlanırken, gelirlerin beklenenin altında gerçekleşmesi durumunda, hizmetlerin üzerindeki olumsuz etkileri azaltacak; beklenenin üzerinde gerçekleşmesi durumunda ise artan tutarın etkin biçimde kullanılmasını sağlayacak içerikte olmasına özen gösterilmelidir.

Oysa bütçe başlangıç ödenekleri bile kullanılamamaktadır. Örneğin 2004 yılı bütçe ödeneklerinin yalnızca % 59'u kullanabilmektedir.

31.07.2004 gün ve 5230 sayılı Yasa ile Ziraat ve Halk Bankalarının KOSGEB'e ödenti yükümlülüklerinin kaldırılmasıyla, KOSGEB'in genel bütçe dışındaki gelirleri çok azalmıştır.

Aşağıdaki sayılı çizelgede görüleceği üzere 2004 yılında destek harcamaları bütçesi ile verilen 228 trilyon lira ödeneğin yalnızca 144 trilyon lirası kullanılmıştır. Ancak, bütçe ödeneklerinin, destek türleri ayrıntısında incelenmesiyle; patent, faydalı model, iş geliştirme merkezi, CE işaretlemesi vb desteklere ayrılan ödeneklerin az oluşu bir yana, %95'inin kullanılmadığı; buna karşılık, bilgisayar yazılım desteği ödeneklerinin yaklaşık 2.5 kat aşarak, 30.7 trilyon lira harcandığı görülmektedir. Bu tutar 2004 yılı destek harcamalarının 1/5'inden çoktur.

DESTEK BÜTÇESİNDE SAPMALAR (2004 YILI)	
(milyon TL)	
TUTARLAR	ORANLAR

DESTEK ADI	Bütçe	Gerçekleşme	Destek Har. İçindeki payı (%)	Gerçekleşme Oranı
Başlangıç Ödeneğini Aşanlar				+
BİLGİSAYAR YAZILIMI	12.825.443	30.696.538	21,3	239
YURTİÇİ SANAYİ FUARLARINA KATILIM	1.262.840	2.374.370	1,7	188
YURTDIŞI DAİMİ SERGİ (SHOW-ROOM) KATILIM	1.372.608	2.035.232	1,4	148
ARTANLARIN TOPLAMI	15.460.891	35.106.140		
Başlangıç Ödeneğinden Az Harcama Yapılanlar				-
İHRACAT AMAÇLI YURTDIŞI İŞ GEZİSİ (İYİG)	15.134.511	1.167	0	0
İHRACATA YÖNLENDİRME	1.836.820	8.450	0	0
YURTDIŞI PAZAR ARAŞTIRMA	2.424.862	54.128	0	2
ULUSAL ve/veya ULUSLARARASI İLİŞKİLER	9.100.320	213.296	0,2	2
PROJELER	17.000.000	458.006	0,3	3
İŞ GELİŞTİRME MERKEZİ	499.553	20.684	0	4
PATENT, FAYDALI MODEL ve ENDÜSTRİYEL TASARIM	1.232.140	53.176	0	4
CE İŞARETLEMESİNE İLİŞKİN GENEL TEST/ ANALİZ	5.510.670	829.526	0,6	15
ORTAK KULLANIM AMAÇLI MAKİNE – TEÇHİZAT	15.762.941	3.512.903	2,4	22
YENİ GİRİŞİMCİ	3.446.800	938.263	0,7	27
BİLGİ AGLARI ve E-İŞ	7.574.107	3.239.790	2,3	43
MİLLİ KATILIM DÜZEYİNDEKİ Y.DIŞI FUAR. KATILIM	6.851.100	3.120.937	2,2	46
DANIŞMANLIK	12.308.797	6.237.093	4,3	51
Y.İÇİ ULUSLARARASI SANAYİ İHTİSAS FUAR. KATILIM	5.367.204	3.716.614	2,2	69
MARKA OLUŞTURMA ve TANITIM	8.659.909	6.023.109	4,2	70
FON ve SERMAYE İŞTİRAK YÖNETİMİ	50.000.000	37.975.978	26,4	76
MİLLİ KATILIM DIŞINDAKİ Y.DIŞI FUARLARA KATILIM	2.876.072	2.185.319	1,5	76
YEREL EKONOMİK ARAŞTIRMA	1.268.044	971.578	0,7	77
TEKNOLOJİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME	24.497.545	19.463.569	13,5	79
EĞİTİM	4.001.850	3.549.511	2,5	89

ALTYAPI VE ÜSTYAPI PROJE	4.477.666	4.229.899	2,9	94
NİTELİKLİ ELEMAN İSTİHDAMI	12.708.198	12.201.884	8,5	96
AZALANLARIN TOPLAMI	212.539.109	109.004.879		
GENEL TOPLAM	228.000.000	144.111.019		

3. Yönetim Bilgi Sisteminin Güçlendirilmesi

KOSGEB, 2003 yılında destek yönetmeliğini değiştirerek önemli ölçülerde artmış olan kaynaklarından daha çok sayıda işletmenin, çeşitlendirilmiş destek araçlarından yararlandırılmasının öngörüldüğü yeni bir sistem oluşturmuştur.

Bu durum, bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşılmasının, yöneticilerin zamanlı ve doğru kararlar almalarını sağlayacak bir anlayışla raporlanmasının önemini artırmıştır.

KOSGEB, V° 98 adı verilen veri tabanı oluşturulması için çalışmaları Eylül/2003'de başlatmış ve 2004 yılı boyunca sürdürmüştür. Veri girişlerini yapmak üzere, bir işletme sponsor olarak görevlendirilmiştir. İşletme üslendiği bu görevi yürütememiş, yarım kalan işleri bitirmesi için bir başka işletme ile sözleşme yapılmıştır. KOSGEB Yönetim Bilgi Sistemi oluşturma çalışmaları 2005 yılında da sürdürülmüştür.

Düzenli ve güvenilir bir veri tabanı olmayışı nedeniyle denetim için Kurumun veri tabanından yararlanılamamış, merkezlerden destek yönetimi ile ilgili ayrıntılı bilgiler göndermeleri istenilmiş, bu bilgiler elektronik ortama işlenerek, denetlenebilir bir ortam hazırlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan denetim sonucunda, düzenli ve güvenilir bir yönetim bilgi sisteminin olmayışının KOSGEB'in kaynaklarının savurganca kullanılmasına zemin oluşturduğunu gösteren örneklerle karşılaşmıştır.

B. KOSGEB'İN DESTEK YÖNETİMİNİN BAŞARISI

1. Kurumun, Yasa İle Verilen Görevleri Üstlenebilecek Güçte Yapılandırılması

KOSGEB'in örgüt yapısı esas olarak 1998 yılında İcra Komitesi Kararı ile yürürlüğe konulan "Değişim Mühendisliği" ile biçimlendirilmiştir.

Değişim Mühendisliği adı verilen düzenlemede, KOSGEB'in dört faaliyet dalında ele alınarak yeniden yapılandırıldığı belirtilmektedir:

- 1- Ana Fonksiyon Birimleri (Süreç Grupları)
- 2- Yönetim Danışmanlık Birimleri
- 3- Hedef Kitle Hizmet Birimleri (Enstitüler ve Geliştirme Merkezleri)
- 4- Kurum İçi Destek Birimleri (İdari ve Mali Süreçler Grubu)

Birinci ve ikinci grupta yer alan birimler, değişim mühendisliğindeki sözlerle; politika ve hedef belirleyen, planlayan, strateji geliştiren, eş güdüm sağlayan, izleyen / değerlendiren / denetleyen birimlerdir. Başkanlık,

Başkan Yardımcıları, Süreç Değerlendirme Kurulu, süreç danışmanları ile hukuk, basın yayın ve diğer destek birimlerinden oluşturulmuştur. Süreç Değerlendirme Kurulu, Kurumun bütün çalışmalarının yasal düzenlemelere ve çalışma programlarına uygunluğunu izlemek ve performans göstergeleri geliştirmekle görevlidir.

Üçüncü grupta, Bölgesel Kalkınma; Girişimciliği Geliştirme; Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme adları verilen üç enstitü ile, adları 2003 yılında işletme geliştirme merkezleri (İGEM) olarak değiştirilen küçük işletme geliştirme merkezleri yer almaktadır.

Değişim Mühendisliği ile KOSGEB'in örgüt yapısı oluşturulurken yalnızca genel ilkelerin sıralanmasıyla yetinilmiş, stratejik hedeflerin uygulamaya ne tür süreçlerle yansıtılacağı net olarak belirlenmemiştir.

Başkanlık birimleri, planlama, izleme ve yönlendirme görevlerini yerine getirememişlerdir. Strateji geliştirmek, uygulamayı izlemek gibi görevleri olan Süreç Değerlendirme Kurulu, beklenen verim alınamadığı öne sürülerek, 23.12.2002 günlü, 2001/22 sayılı İcra Komitesi kararıyla kaldırılmış, yerine İzleme Değerlendirme Süreç Grubu kurulmuştur.

Araştırmaya yönlendirilemeyen, merkezlerden gelen destek önerilerini onaylamakla sınırlı bir görev yapabilen enstitüler, 21.05.2003 günlü, 2003/18 sayılı İcra Komitesi Kararı ile kapatılıp, hizmet merkezlerine dönüştürülmüşler ve destek onay sürecindeki görevleri sınırlandırılmıştır.

İGEM'lerin, Kurumun destek politikalarının, buldukları yöredeki uygulamacıları olarak görev yapmaları sağlanamamış, hizmetler; çalışma programları ile belirlenen hedefler doğrultusunda değil, merkez yöneticilerinin tercihleriyle belirlenmiştir.

KOBİ'lere uygun koşullarda test ve analiz hizmeti vermek üzere İGEM'lere alınmış olan donanım, yeni kurulan laboratuvar müdürlüklerine devredilmiştir. Bu değişiklik, çoğu aynı bina içinde iki ayrı KOSGEB merkezinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu birimlerde görülen hizmetin özelliği değişmemiş, test analiz hizmetleri yanında, İGEM'lerin görev alanındaki KOBİ destek hizmetleri sürdürülmüştür. 10 laboratuvar müdürlüğünde KOBİ destek programları çerçevesinde yapılmış olan 1.250 analiz çalışmasının, 25 İGEM'deki 6.049 analizin %20'sine ulaşmış olması bu uygulamanın boyutunun az olmadığını göstermektedir.

2. Çalışanların, Hizmetin Gerektirdiği Bilgi ve Donanımı Taşınması

KOSGEB uzmanlarının görevi, KOBİ'lerin gereksinmelerini belirlemek, karşılanması için çözümler önermek, yönlendirmek, KOSGEB desteklerinin etkisini gözlemek ve var olan etkinin artırılması için yeni çözüm önerileri geliştirmektir.

1993 yılında yürürlüğe girmiş olan "KOSGEB Uzman Yardımcılığı ve Uzmanlık Sınav Yönetmeliği"nde, yazılı sınavlara katılabilmek için 4 yıllık yüksek öğrenimi bitirmiş ve KPDS'den en az (C) düzeyinde not almış olmak yeterli görülmüştür.

KOSGEB uzmanlarında aranacak niteliklerin net bir biçimde belirlenmeyişi bir yana, Kurumun uzman gereksinmesi, sınav zorunluluğu bulunmayan teknik ve idari kadrolarına atananların, kısa bir süre sonra, yalnızca kurum çalışanlarının katılabileceği, üstelik Yönetmelik uyarınca aranması gereken niteliklerin "bir kereye özgü aranmaması ..." doğrultusunda alınan İcra Komitesi kararlarına dayanarak ve sözlü sınavlarla karşılanmaktadır. Bu yöntemin, Kurumun uzman gereksinmesinin en başarılı adaylar arasından seçilmesine elverişli olmayışı bir yana, ayrımcılık yapılmasına uygun olduğu için sakıncalı olduğu açıktır.

2000-2004 yılı arasında dört uzmanlık sınavı yapılmış ve kuruma 212 uzman ve uzman yardımcısı atanmıştır. Yönetmeliğin sınavlara ilişkin düzenlemelerine yalnızca 17-20 Aralık 2002 tarihinde yapılan sınavda uyulmuş ve Kuruma 83 uzman yardımcısı alınmıştır. Yönetmelik kurallarına uyulmadan ataması yapılan 129 kişinin 91'i 2004 yılında uzmanlığa atanmış olup, bunlardan 71'i Kuruma 2003 ve 2004 yıllarında; "idari görevli", "teknik görevli" ya da "muhasibeci" unvanlarıyla alınanlardan oluşmaktadır.

Atanacak uzmanların KOSGEB'in çeşitlenen görevlerini üstlenebilecek özellikte yetiştirilmeleri için yeterli bir hizmet içi eğitim verilmemektedir. Eğitim İzleme Kartları düzenli tutulmamakta; Hizmet İçi Eğitim Programı İzleme Formlarındaki, faaliyet raporlarındaki ve merkezlerdeki bilgiler arasında uyumsuzluklar bulunmaktadır.

KOSGEB hizmet birimlerinin yürüteceği görevler net olarak ayrıştırılmamıştır. TEKMER'ler ve laboratuvar müdürlükleri, kuruluş amaçlarına aykırı olarak, görev alanları dışındaki işletmelere destek dağıtmakla görevlendirilmişlerdir. Bu durum, zaten yeterli olmayan Kurum uzmanlarının görev alanlarında uzmanlaşmalarını önlemiştir.

31 Mart 2005 itibarıyla 15 merkez müdürlüğü, bir yıl ve daha uzun süredir vekiller eliyle yönetilmektedir. Vekil olarak atanmış olan personelin görevlerini asaleten atanalar düzeyinde benimsemelerini beklemek çok gerçekçi değildir.

Kurumun temizlik hizmetlerini yürüten işletme, bu amaçla 200 personel çalıştırmaktadır. Ancak, bunların yalnızca 103'ü temizlik işleriyle görevlendirilmiştir. 97 kişinin 57'si büro işleri ve sekreter, 2 kişi teknisyen, 37 kişisi ise şoför, santral memuru ve çay ocağı görevlerinde çalıştırılmaktadır.

Büro ve sekreterlik gibi görevler, KOSGEB desteklerinden yararlandırılan işletmelerin özel bilgilerine kolayca ulaşılabilir olanağı sağlamaktadır. Bu tür görevlerin Kurumun yetkili birimlerince ve kurallarına uyularak seçilmiş personel eliyle gördürülmesi bilgilerin güvenliği açısından önemlidir. Oysa, büro işlerinde ya da sekreter olarak görev yapanların sayısı işletme personelinin 1/4'ünün üzerindedir.

3. Desteklerin Etkinliğini Artırabilecek Yöntemler Geliştirilmesi

KOSGEB desteklerinden en uygun işletmelerin yararlandırılmasını sağlamak amacıyla 2003, 2004 ve 2005 yıllarında biri diğerini izleyen üç ayrı yöntem denenmiştir.

a) İşletme Analizi Yöntemi

2003/Haziran ayında, KOSGEB desteklerinden yararlandırılacak işletmelerin başvuran işletmelerde yapılacak analizlerle belirlenmesine dayalı bir yöntem benimsenmiş ve 2004 yılı sonuna kadar sürdürülmüştür.

Bu yöntemde başvuran KOBİ'ler; "yönetim organizasyon", "üretim", "pazarlama-satış", "insan kaynakları", "muhasabe ve finansman", "girişimcilik ve stratejik düşünme kabiliyeti", "dış pazara erişim, dış pazar talebi, ihracat" başlıkları altında incelenmekte ve her soru için bir not verilmektedir. İşletmenin, KOSGEB desteklerinden yararlandırılıp yararlandırılmayacağı ile ne tür desteklerin önerileceği bu notların ortalamasına göre belirlenmektedir.

Uzmanlarca düzenlenen analiz raporlarında, işletmelerin neredeyse bütün destek araçlarından yararlandırılmaları önerilmekte ve "sözleşmeli destek paket programı" adı verilen sözleşmeler imzalanarak destek süreci başlatılmaktadır.

209 işletme ile sınırlı bir çalışma sonuçlarına göre; 209 işletmenin toplam 1.215 destek türünden yararlandırılmaları önerilmiştir. Ancak bu işletmeler; 258'i önerilen, 44'ü ise önerilmeyen olmak üzere toplam 302 destek türünden yararlandırılmışlardır. Benzer bir durum TEKMER'lerin uygulamalarında da görülmektedir; YTÜ, BÜ, ODTÜ, İTÜ Teknoloji Geliştirme Merkezi ile İMES ve İKİTELLİ İşletme Geliştirme Merkezince desteklenen 160 proje için 928 destek önerilmesine karşın, işletmeler 145 destek türünden yararlandırılmışlardır. Analizlerin bu biçimde sonuç vermesi, yapılmasındaki tutarlılığı tartışılır kılmaktadır.

b) Saha Araştırması Anketi

KOSGEB, Haziran/2004 tarihinde Saha Araştırma Çalışması adlı 40.000 işletmeyi kapsayacak bir anket uygulaması başlatmıştır. Bu çalışmanın amacı, "KOSGEB Saha Araştırma Çalışması Ön Değerlendirme Raporu"nda; "Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine verilen hizmet ve desteklerin en etkin şekilde sunulabilmesi için, desteklerden faydalanacak olan işletmelerimizin mevcut durumlarının tespit edilmesi" ifadesiyle açıklanmaktadır.

KOSGEB, anket çalışmasını personeli eliyle yürütmemiştir. Meslek odaları ile protokoller yapılmış ve anket giderlerinin %70'i KOSGEB'ce karşılanmıştır.

Saha Araştırma Anketiyle bilgileri elektronik ortama işlenen işletme sayısı Ekim/2005 itibarıyla 48.600'e ulaşmıştır. Bu sayı, stratejik yol haritası ile derlenen bilgilerin eklenmesiyle sürekli olarak artmaktadır.

İzleyen paragraflarda inceleneceği üzere, bu çalışmadan beklenen yarar elde edilememiştir.

-Anket formu başına ödenecek ücret konusunda ölçü belirlenmemiş, meslek kuruluşlarının anket formu başına ödediklerini bildirdikleri 6.40 ile 64 avro arasındaki tutarlar sorgulama yapılmaksızın karşılanmıştır.

-Anket çalışmasına, ne tür veri toplanacağı ve bu verilerin nasıl değerlendirileceği gibi konular netleştirilmeden girilmiştir.

Bilgiler güncellenemediği için, sürekli olarak yeni işletmelerin eklenmesine karşın, önceki yıllarda işlenmiş bilgilerin 2006 yılında geçerliliğini ne ölçüde sürdürdüğü bilinmemektedir.

-Anket uygulamasında Kurum, meslek odalarına soru formlarının gönderilmesiyle yetinmiş, anket uygulayacakları işletmelerle ilgili olarak; sektör, ölçek, sayı vb. ilkeleri bildirmemiştir. Bu belirsizlik sonucu bilgiler rastgele seçilen işletmelerden derlendiği için, ne istatistik amaçlarla, ne de destek verilecek işletmelerin seçilmesinde değerlendirilebilmiştir.

-İllerdeki KOBİ sayıları ile anket uygulanan işletme sayıları arasında bir denge görülememektedir. Yalova İlindeki KOBİ'lerin %44'ü temsil edilirken, Yozgat, Muğla, Kastamonu, Bingöl ve Kırıkkale'de bu oran % 2'nin altındadır.

c) Stratejik Yol Haritası

Saha Araştırma Anketinden beklenen yararın alınamayışı, yeni arayışlara yol açmıştır. 2005 yılında başlatılan bir uygulamayla KOSGEB desteklerinden yararlanmak amacıyla başvuran işletmelere "Yararlanıcı Durum Tespit Formu - YDTF " adı verilen bir anket uygulanmakta, işletmeler aldıkları puanlarına göre dört ayrı kümeye ayrılmaktadır. Sonuçlar işletmelere bildirilerek, kendilerinden; 6 ana program ve 9 ayrı hedeften

birini seçmeleri ve seçtikleri hedefe uygun olan Stratejik Yol Haritası formunu doldurmaları istenmektedir. Bu formlar, ön incelemeden sonra değerlendirme kurulunun onayına sunulmakta, uygun görülürse işletme ile destek sözleşmesi imzalanmaktadır. 2006/Ocak ayında henüz bu yöntemle destek uygulanmasına başlanılmamıştır. Ancak KOSGEB veri tabanında 18.600 işletme bilgisinin derlendiği ve 4.300 destek kararının onaylanarak yürütmeye hazır duruma geldiği belirtilmektedir.

İlke olarak doğru görülen bu yöntemin önemli bir zayıflığı bulunmaktadır. Veri tabanındaki işletme sayısı arttıkça, standart sapma oranı ve kümelerin puanları değişmekte ve bu değişikliğin uygulamaya yansıtılarak, puanların sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Puanların çok sık değiştirilmesi ise, belirsizliklere yol açacağı için sakıncalıdır.

4. Destek Planlamasında Kurumun Misyonu

3624 sayılı Yasa ve Değişim Mühendisliğinde Kurumun görevleri;

- Küçük işletmelerin ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilmelerini

sağlayacak araçları geliştirmek ve desteklemek,

- Her türlü bilgi gereksinmelerini karşılamak,

- Pazar ve teknoloji yönelimli, katma değeri yüksek üretim alanlarında yeni iş olanakları oluşturmak,

- Girişimcilik ortamlarını hazırlamak

biçiminde açıklanmaktadır.

Kurumun amacını gerçekleştirmeye elverişli programlar geliştirilmesi görevi, Bölgesel Kalkınma Enstitüsü, Girişimciliği Geliştirme Enstitüsü ve Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Enstitüsüne bırakılmıştır.

Kurum, aşağıda belirtilen olumsuzluklar nedeniyle bu görevleri gerçekleştirememektedir.

- Desteklerden yararlandırılacak işletmelerin ve yararlandırılacakları destek türlerinin seçiminde; bölge, sektör, ölçek öncelikleri belirlenmemiştir.

- Bölgesel kalkınma destekleri, az gelişmiş yörelerin kalkındırılması ya da yerel potansiyelin harekete geçirilmesi gibi hedeflere yönlendirilememiş, kalkınmış bölgelerdeki KOBİ'ler daha çok yararlandırılmıştır.

- Destek yönetimi, sınırları net olarak çizilmemiş yetkilerle merkez yöneticilerine bırakılmış, Kurum politikaları, yöneticilerin bireysel seçimleri doğrultusunda biçimlenmiştir.

- İşletmelerin, uygun destek türlerinden yararlandırılmasını sağlayan güvenilir yöntemler geliştirilememiştir.

- İç kontrol sisteminin yetersizliği, Kurum kaynaklarının kötüye kullanılmasına elverişli bir ortam yaratmıştır.

Aşağıdaki çizelgede KOSGEB'in 2000-2004 yıllarında uyguladığı destek türlerinin, bütçe içindeki payları verilmektedir. 2004 yılında; Fon ve İştirak Yönetimi, Yazılım, Teknoloji ve İstihdam için yapılan

harcamalar KOSGEB destek harcamalarının %69'una ulaşmaktadır.

Buna karşılık, marka oluşturma, tanıtım, danışmanlık, dış satıma yönlendirme, iş geliştirme, girişimcilik gibi destek türleri binde oranları ile açıklanabilecek düzeylerde kalmaktadır.

Destek türlerine göre harcamaların dağılımı (2000-2004) (cari fiyatlarla Milyon TL)											
DESTEKLER	2000		2001		2002		2003		2004		TOPLAM
	Tutar	Oran %	Tutar	Oran %	Tutar	Oran %	Tutar	Oran %	Tutar	Oran %	
DANIŞMANLIK	91	5	7	0	602	8	619	1	6.237	4	7.555
CE TEST							24	0	830	1	854
TEKNOLOJİ	415	24	1586	44	1.903	26	4.678	4	19.464	14	28.046
BİLGİ SİSTEMLERİ	139	8	340	9	273	4	162	0	3.240	2	4.154
YEREL EKONOMİK ARAŞ.									972	1	972
ORTKA			387	11	2.323	32	4.137	3	3.513	2	10.359
EĞİTİM	125	7	298	8	362	5	1.160	1	3.550	2	5.494
YURT DIŞI PAZAR ARAŞTIRMA									54	0	54
İYİG							341	0	117	0	458
MİLLİ KATILIM DÜZEYİNDEKİ YURT D.F. KA							1.816	1	3.121	2	4.937
MİLLİ KATILIM DIŞIN. YURTD.F.KA							63	0	2.185	2	2.248
YURT İÇİ ULUS.İHT FUAR.KAT							3.064	2	3.717	3	6.781
PAZARLAMA FAALİYETLERİ	243	14	464	13	1.383	19					2.089
FİNANSMAN	181	11	83	2	86	1					350
İŞBİRLİĞİ	36	2	0	0							36
BİLGİLENDİRME	8	0	0	0							8
İŞBİRLİĞİ TANITIM BİLGİLENDİRME			74	2	117	2					191
YURT İÇİ KOSGEB BÖL FUAR.KAT							302	0			302
YURT İÇİ SANAYİ.İHT FUAR.KAT									2.374	2	2.374
İHRACATA YÖNLENDİRME									8	0	8
MARKA OLUŞTURMA VE TANITIM							237	0	6.023	4	6.260
İŞ GELİŞTİRME							73	0	21	0	93
YENİ GİRİŞİMCİ							47	0	938	1	985
İSTİHDAM			295	8	217	3	3.395	3	12.202	8	16.109
YAZILIM							4.358	4	30.697	21	35.054
PATENT FAY.MODEL ENDUST.TAS									53	0	54

ALT YAPI - ÜST YAPI							869	1	4.230	3	5.099
ULUSAL/ULUSLARARASI.İLİŞ							577	0	2.133	1	2.710
FON VE SERM.İŞTİRAK YÖN							97.720	79	37.976	26	135.696
PROJELER	479	28	84	2	73	1	36	0	458	0	1.129
TOPLAM	1715	100	3618	100	7.339	100	123.678	100	144.111	100	280.462

Not: Fon ve iştirak yönetimi destek tutarının 2003 yılında 97.670 milyon tl'si, 2004 yılında ise 36.699 tl'si işletmelere düşük faiz desteği kullandırılması için bankalara yatırılan mevduatların yıl sonu tutarlarıdır.

a) Desteklerin İşletmelere Kullandırılması

Yıllık cirosu 5 trilyon Türk Lirasının üzerinde olan işletmelere 2004-2005 yıllarında verilen destekler, işletmelerin vergi numaralarının KOSGEB Saha Araştırma Anketindeki bilgilerle eşleştirilmesiyle saptanmıştır.

2004 yılında yıllık cirosu 5 trilyon tl'nin üzerindeki;	
35 işletmeye	1 milyar tl ya da altında,
147 işletmeye	1-4 milyar tl arasında,
140 işletmeye	4-8 milyar tl arasında,
39 işletmeye	8-10 milyar tl arasında,
107 işletmeye ise	10-20 milyar tl arasında

destek kullandırılmıştır.

Bu veriler, KOSGEB'in destek verdiği işletmelerin Saha Araştırma Anket formlarında ciro bilgilerinin yazılı olduğu sayıda işletmeye sınırlı olarak yapılabilmektedir. Yaklaşık 26.000 işletmenin cirosu bilinmemektedir.

b) Kredi Desteği Uygulaması

KOSGEB Destek Yönetmeliğinde yer almayan işletme ve yatırım kredi desteği uygulaması, Bakanlar Kurulunun 22.03.2004 günlü, 2004/7131 sayılı "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında" Kararı ile yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Bakanlar Kurulu Kararının yürürlüğe girmesiyle birlikte bu uygulama, Ziraat, Halk ve Vakıflar bankalarıyla 30.06.2004 tarihinde imzalanan bir protokolle dış satım kredilerini de kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

Halkbank ve T.Vakıflar Bankası ile yapılan "işletme sermayesi kredisi" protokolleri ile KOSGEB, protokollerde belirlenen bir tutarı düşük faizle yatırmayı, Bankalar ise karşılığında, işletmelere düşük faizli işletme ve yatırım kredisi kullandırmayı üstlenmektedir. Dış satım kredilerinde ise faizin bütünü KOSGEB karşılamaktadır.

Bu uygulama, Kurumun asıl uzman olması istenen alanlara daha az kaynak ayırmasına yol açmıştır. KOBİ'lerin asıl sorunu, bankacılık sisteminin istediği güvenceleri veremeyişleridir.

c) KOSGEB Desteklerinin Dağılımı

KOSGEB 2000-2004 yılları arasında küçük ve orta ölçekli işletmelere 144.7 trilyon TL destek sağlamıştır.

81 ilin, yararlandırıldıkları destek tutarlarına göre 4 kümeye ayrılarak yapılan bir değerlendirmede; 12.000 KOBİ'nin bulunduğu en az destek alan 21 il, toplam desteklerin yaklaşık binde 4'ünden, 30.000 işletmenin bulunduğu ikinci sıradaki 20 il ise yaklaşık %3'ünden yararlanabilmiştir. Buna karşılık yaklaşık 90.000 KOBİ'nin bulunduğu en çok destek alan 20 ilin payı KOSGEB'in destek harcama genel toplamının % 87'sine yaklaşmaktadır.

Aşağıdaki çizelgede desteklerin iller ayrıntısındaki dağılımı verilmektedir. Bu çizelgeye göre KOSGEB; toplam 1.289 KOBİ'nin bulunduğu 5 ilde hiç destek vermemiş; 1.846 KOBİ bulunan 5 ilde birer, 3.843 KOBİ bulunan 5 ilde ise üçer destek vermiştir.

	İller	İldeki kobi Sayısı	Destek Sayısı	Oranı	Destek Tutarı		İller	İldeki kobi Sayısı	Destek Sayısı	Destek Verilen Oranı	Destek Tutarı
1	AĞRI	309	0	0	0	42	BARTIN	708	59	8,3	256.184
2	ARDAHAN	151	0	0	0	43	KIRŐEHİR	1.296	59	4,6	259.913
3	BINGOL	251	0	0	0	44	MANİSA	1.255	59	4,7	260.251
4	KARS	424	0	0	0	45	AKSARAY	925	68	7,4	285.553
5	SIRNAK	154	0	0	0	46	MUĞLA	1.923	71	3,7	293.081
6	ARTVİN	804	1	0,1	1	47	HATAY	2.010	73	3,6	317.741
7	İĞDIR	522	1	0,2	1.440	48	DİYARBAKIR	1.174	74	6,3	324.042
8	KIRIKKALE	246	1	0,4	1.999	49	BALIKESİR	1.921	80	4,2	385.394
9	KİLİS	121	1	0,8	7.290	50	UŐAK	5.268	87	1,7	404.128
10	TUNCELİ	153	1	0,7	13.776	51	ERZURUM	903	89	9,9	422.397
11	BAYBURT	196	3	1,5	17.674	52	ISPARTA	2.271	90	4	431.255
12	BOLU	487	3	0,6	17.771	53	ORDU	2.579	92	3,6	559.393
13	EDİRNE	1.429	3	0,2	18.537	54	OSMANİYE	1.422	94	6,6	593.676
14	HAKKARİ	236	3	1,3	20.178	55	BİTLİS	1.118	96	8,6	597.810
15	KIRKLARELİ	1.135	3	0,3	21.851	56	TOKAT	1.735	96	5,5	618.726
16	KASTAMONU	1.164	7	0,6	29.470	57	KÜTAHYA	1.034	100	9,7	639.332
17	SİİRT	925	7	0,8	35.777	58	ŐANLIURFA	2.716	107	3,9	709.545
18	BATMAN	329	9	2,7	45.237	59	SİVAS	1.479	109	7,4	746.851
19	ÇANAKKALE	342	9	2,6	54.854	60	SAKARYA	2.940	113	3,8	773.895
20	ÇANKIRI	874	10	1,1	63.242	61	AMASYA	2.278	125	5,5	856.840
21	TEKİRDAĞ	1.899	10	0,5	64.597	62	MALATYA	4.526	153	3,4	893.597
22	DÜZCE	576	11	1,9	65.162	63	GİRESUN	6.381	158	2,5	1.040.014

23	SİNOP	523	15	2,9	73.763	64	VAN		6.578	183	2,8	1.040.556
24	KARABÜK	436	16	3,7	74.505	65	AYDIN		1.729	186	10,8	1.065.622
25	MUŞ	1.777	20	1,1	75.078	66	GAZİANTEP		2.746	234	8,5	1.076.435
26	BURDUR	779	23	3	83.109	67	TRABZON		2.212	235	10,6	1.108.562
27	NİĞDE	282	24	8,5	96.128	68	İÇEL		1.899	245	12,9	1.192.132
28	MARDİN	2.797	25	0,9	96.234	69	ÇORUM		4.644	264	5,7	1.687.609
29	ADİYAMAN	1.389	27	1,9	100.337	70	KOCAELİ		2.846	288	10,1	1.997.028
30	BİLECİK	625	28	4,5	114.460	71	ESKİŞEHİR		7.091	345	4,9	2.146.846
31	GÜMÜŞHANE	1.021	32	3,1	117.706	72	ANTALYA		4.423	405	9,2	2.304.157
32	ERZİNCAN	449	41	9,1	131.211	73	DENİZLİ		2.570	511	19,9	2.308.026
33	ELAZIĞ	2.097	42	2	134.525	74	SAMSUN		5.460	525	9,6	2.325.552
34	YOZGAT	3.342	44	1,3	153.657	75	ADANA		7.103	622	8,8	2.503.489
35	YALOVA	650	45	6,9	157.807	76	KAYSERİ		3.751	819	21,8	3.499.979
36	AFYON	810	48	5,9	178.366	77	KONYA		19.051	1.136	6	3.530.804
37	KARAMAN	1.024	50	4,9	187.784	78	İZMİR		9.325	1.352	14,5	5.704.310
38	K.MARAŞ	4.175	52	1,2	215.874	79	BURSA		14.736	1.417	9,6	5.985.600
39	NEVŞEHİR	1.160	54	4,7	218.217	80	ANKARA		19.103	4.475	23,4	10.804.254
40	RİZE	579	56	9,7	227.611	81	İSTANBUL		68.135	5.412	7,9	38.401.048
41	ZONGULDAK	5.703	57	1	255.531		Toplam	273.609		21.488	7.8	103.523.391

Not: Yukarıdaki tutarlara, işletmelere nakit olarak verilmediği için; düşük faizli kredi kullandırılması amacıyla Bankalara yatırılan, fon ve iştirak sermayesi olarak kullanılan ve projeler için yapılan harcamaların toplamı olan 40.587.609 milyon tl eklenmemiştir. (103.523.301 + 40.587.609 = 144.110.000)

d) Avrupa Birliği Destekli Projelerin Yürütülmesi

Avrupa Birliği, bölgesel ve yerel kalkınma amacıyla hazırlanmış projeleri, verdiği bağışlarla desteklemekte, projelerin amacına uygunluğunu denetleyip, gerektiğinde uyarılarda bulunmakta, dikkate alınmazsa projeyi desteklemekten vazgeçmektedir.

KOSGEB, 31.12.2005 tarihine kadar AB fonlarından yararlanmak amacıyla 6 proje sunmuş ve bunlar kabul edilmiştir. Bu çizelgelerden "İş ve yenilik geliştirme" projesine başlanamadığı için 3.165.000 avro tutarındaki bağış kullanılmamış, AB Türkiye Temsilciliğinin 06.07.2004 günlü, 1354 sayılı yazısıyla yaptığı uyarıdan sonra iptal edilmiştir.

Öteki 5 proje ise, bütçe ile verilen ödeneklerin %25-30'unun harcanıyor oluşundan anlaşıldığına göre, düzenli olarak yürütülememektedir.

Projeler, Avrupa Birliği MEDA fonu ile yapılan protokoller uyarınca bağımsız denetçilerce denetlenmektedir. Denetim raporlarında; üç proje için başarılı, iki proje için ise başarısız görüşü belirtilmiştir.

5. Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER) ve Üniversite Sanayi İş Birliği

2005 yılında sayıları 14'e ulaşmış olan TEKMER'ler; üniversite, devlet ve sanayi kuruluşları arasında iş birliğinin gerçekleştirilmesinde bir araç olarak öngörülmüştür. KOSGEB, üniversiteler ve meslek odaları arasında yapılan protokollerle, üniversite öğretim üyeleri ve KOSGEB uzmanlarından oluşan kurulların desteklenmeye değer gördükleri projeleri geliştiren işletmelere, üniversite yerleşkeleri içinde çalışabilecekleri işlikler verilmektedir. İşliklerin giderleri; üniversiteler, KOSGEB ve meslek kuruluşlarınca karşılanmakta; işletmelerden küçük tutarlarda katılım payı alınmaktadır.

İşletmelerin Teknoloji AR-GE proje önerileri önce, İnceleme Seçim Kurullarında değerlendirilmektedir.

Teknoloji AR-GE destekleri, "Duvarsız Teknoloji İnkübatörü (DTİ)" olarak adlandırılan bir başka yöntemle daha kullanılmaktadır. Bu yöntemde proje seçim ve destek süreci TEKMER'lerde olduğu biçimde sürdürülmekte, ancak desteklenen işletmelere üniversite yerleşkeleri içinde yer verilmemekte, projenin izlenmesi vb. görevler ise İGEM'lerce yürütülmektedir. Kasım/2005 tarihinde İGEM - DTİ'lerin sayısı 16'ya ulaşmıştır.

Üniversite, devlet ve sanayi iş birliğinin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılandırılmış olan TEKMER'lerin, projelerin gerçekçi ve KOSGEB'in misyonuna uygun biçimde seçilememişinden, etkin olarak yönetilemeyeşine kadar, bir çok konuda önemli sorunlar bulunmaktadır.

a) Teknoloji Projelerinin Seçilme Süreci ve Sorunlar

İş akışı şemasında KOSGEB uzmanlarının proje önerileri üzerinde ön araştırma yapmaları öngörülmemiştir. Projeler, İnceleme ve Değerlendirme Kuruluna; ürünün pazarlama olanağı, bütçesinin gerçekçiliği gibi konularda yapılmış olan değerlendirme sonucunda yazılmış bir rapor olmaksızın sunulmaktadır. Seçilen projeler, dört yıl boyunca KOSGEB ile üniversitelerin olanaklarından yararlandırılmakta ve en çok dördüncü yılın sonunda kendilerinden, yenilik içeren ürünlerini ticarileştirmiş olmaları beklenmektedir. Bu beklentilerin gerçekleşebilmesi için, seçim öncesinde çok ayrıntılı değerlendirmeler yapılmış olmalıdır.

Oysa; İnceleme ve Değerlendirme Kurulu ile İcra Kurulu üyelerine, projeleri inceleyebilecekleri zaman bile tanınmadığı anlaşılmaktadır. KOSGEB Destekleri Yönetmeliğine göre projelerin İcra Kurulu üyelerine, toplantıdan üç gün önce ulaştırılması gerekmektedir. Bu sürenin bile verilmediği örneklerle karşılaşmıştır.

TEKMER ve Duvarsız Teknoloji İnkübatör'lerinde (DTİ) desteklenmekte olan projelere ilişkin bilgiler; konu, sektör ve teknoloji bilgilerini içerecek ayrıntıda derlenmemektedir. Merkezler arasında bilgi ve deneyimin paylaşılacağı bir ortam bulunmamaktadır.

b) AR-GE Desteklerine Ayrılan Pay ve Kullanımı

Çizelgede görüleceği üzere yıllar içinde büyük oranlarda değişkenlik göstermekle birlikte özellikle 2003 ve 2004 yıllarında KOSGEB'in destek toplamı içindeki AR-GE ve teknoloji desteklerinin payı azalmıştır. Üstelik, teknoloji destekleri için ayrılmış olan ödeneğin; 2003 yılında %63'ü, 2004 yılında ise %21'i kullanılamamıştır.

2000-2005 destek bütçesi içinde teknoloji desteklerinin payı		
Desteklerin Genel Toplamı	Teknoloji AR-GE Destekleri [Cari fiyatlarla milyar TL]	AR-GE Desteklerinin

Yıllar	Bütçe ile Verilen Ödenek	Harcanan	Gerçekleşme %	Bütçe ile Verilen Ödenek	Harcanan	Gerçekleşme (%)	Destek Ödenek Toplamı İçindeki Oranı	Harcama İçindeki Oranı
2000	4.000	1.715	43	872	414	47	22	24
2001	3.470	3.618	104	347	1.585	457	10	44
2002	8.000	7.338	92	800	1.903	238	10	26
2003	128.494	123.678	96	12.714	4.678	37	10	4
2004	228.000	144.111	63	24.497	19.463	79	11	13
2005	248.000			20.000				
TOPLAM (*)	371.964	246.748	66	39.230	24.319	62	11	10

(*) Toplamın içinde 2005 yılı ödeneği yoktur.

Teknoloji AR-GE kapsamındaki destek türlerinin içinde "malzeme ve teçhizat" desteğinin ağırlığı dikkat çekmektedir.

Proje uygulamalarının incelenmesiyle bu desteğin, proje için gereken "malzeme ve teçhizat" ın değil, daha çok, seri üretim için gerekli olan "makine ve teçhizat"ın satın alınmasında kullanıldığı görülmektedir. Oysa, KOSGEB Destekleri yönetmeliğinin 16. maddesinde bu tür uygulamalar yasaklanmıştır.

İTÜ, YTÜ, BOĞAZİÇİ, ODTÜ, TEKMER'ler ile İKİTELLİ ve İMES Duvarsız Teknoloji Merkezlerinde desteklenen 160 proje için KOSGEB'den istenilen 18.4 milyon avronun 10.3 milyon avrosu makine teçhizat alımında kullanılacaktır.

Üniversite-sanayi iş birliğinin en önemli öğelerinden biri olması gereken danışmanlık desteğine çok az ilgi duyulmakta, teknoloji desteklerinin yaklaşık %80'i makine teçhizat alımı için kullanılmaktadır. 2004 yılında, AR-GE destekleri 2003 yılına göre 5 katın üzerinde artmasına karşın, AR-GE danışmanlık desteği iki kat artmıştır.

c) Desteklerden Yararlandırılan İşletmelerin Başarı Göstergeleri

KOSGEB'in TEKMER ya da DTİ'lerce verilen desteklerden yararlandırılan işletmelerin başarısının ölçülebileceği bir veri tabanı bulunmamaktadır. Rapordaki başarı göstergelerine ilişkin değerlendirme ve bulgulara, merkezlerden istenerek elektronik ortamda işlenen bilgilerin yorumlanmasıyla ulaşılmıştır.

2000-2004 yılları arasında desteklenen 938 projenin 177'sinde; marka tescil, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım belgeleri alınmıştır. Alınan belge sayısı, proje toplamının %18.8'i düzeyindedir.

2000-2004 yılları arasında 938 proje kabul edilmiş, 116 proje yarım kalmış, 197 proje ise başarılı olarak bitirilmiştir.

C. DESTEK YÖNETİMİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

1. Bilgisayar Yazılım Desteği

İlgili düzenlemelerde; Yönetim bilgi sistemi, tasarım, üretim, planlama, stok takip ve kontrolü, bakım-onarım,

proje izleme ve değerlendirme, finansman ve maliyet analizi, simülasyon vb. konulardaki yazılımların satın alma bedellerinin, 10.000 avroyu aşmamak koşuluyla, en çok %75'inin KOSGEB'ce ödenmesi öngörülmektedir.

Bilgisayar yazılım desteği, bütçe öngörülerinde önemli sapmalara yol açan yoğunlukta bir istekle karşılanmış, ayrılan 12.8 trilyon TL ödenek %239 oranında aşılarak 30.6 trilyon TL harcanmıştır. Bursa İGEM'de 2004 yılında 381.3 milyar TL ödenek ayrılmış olmasına karşın, %689 oranında artışla 2.6 trilyon lira harcanmıştır.

a)Yazılım Desteğinin Dağıtımı

2003 ve 2004 yıllarındaki toplam 35 trilyon TL yazılım destek harcamalarının 15.7 trilyon lirası İstanbul; 3.6 trilyon lirası Ankara, 2.6 trilyon lirası Bursa, 1.9 trilyon lirası Konya'daki merkezlerce kullanılmıştır. Gaziantep, Erzurum, Kayseri gibi illerin destekten aldıkları paylar ise binde oranlarındadır.

Standart bir ERP ve MRP yazılımı; teklif oluşturma, sipariş, satış ve stok yönetimi, malzeme gereksinmesinin belirlenmesi, üretimin izlenmesi, kalite ve maliyet kontrol gibi verilerin elektronik ortamda izlenmesi ve sorgulanması için geliştirilmiş bir programdır. Bu gelişkinlikte bir bilgisayar yazılım programının, mikro sınıflandırmasına giren 1-4 kişinin çalıştığı işletmelerce, çok özel durumların dışında, verimli bir biçimde kullanılabilme olasılığı zayıftır.

Oysa, 30.06.2003 - 31.12.2004 tarihleri arasında kurumsal kaynak planlaması (ERP ve MRP) yazılım programı desteği verilen 2.343 işletmenin 145'inde beş ya da daha az sayıda kişi çalışmaktadır. 1-5 kişi çalıştıran işletmelere ödenen yazılım desteği iki trilyon liranın üzerindedir.

b) Yazılımların Amacına Uygun Kullanılması

Hizmet merkezleri, bilgisayar programlarının amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını izlemekle yükümlüdür. Ancak, merkezlerin bu yazılımların kullanılmasını yeterince izleyemediği anlaşılmaktadır. Yazılım desteğinin verildiği merkezlerden istenen bilgiler KOSGEB Bilgi Sistemleri ve E-Ticaret Süreç Yöneticiliği Biriminde toplanmış ve bu birimce incelenmiştir, 63 işletmenin yazılımları amacına uygun kullanmadığı belirlenmiştir. Kurum Başkanlığı, bu desteklerin verildiği merkezlere 21.04.2005 tarihinde birer genelge göndererek yazılımları verilme amacına uygun kullanmayan işletmeler hakkında Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında 6183 sayılı Yasa uyarınca işlem yapılmasını istemiştir. 31.12.2005 gününe kadar, bu işletmeler hakkında bu doğrultuda işlem yapıldığını gösteren bir bilgi ulaşmamıştır.

Kurum Başkanlığınca yapılan soruşturmada; KOSGEB'in İstanbul'daki hizmet merkezlerinde 19; Bursa İGEM'de ise 6 işletmenin aldıkları yazılımların, faturalarda belirtilen özellikleri taşımadığı ortaya çıkmıştır. Soruşturma yaygınlaştırılmamıştır.

Bursa'da aynı ortaklardan oluşan ve aynı zamanda hepsinin KOSGEB tedarikçisi olduğu üç işletme, birbirlerinden hizmet satın almış ve bedeli olan 87.6 milyar TL'yi KOSGEB ödemiştir.

2. Bilgi Ağları ve E-Ticaret Desteği

Meslek kuruluşlarının ya da işletmelerin kendi aralarında oluşturdukları birliklerde gerçekleştirdikleri projelere verilen bu destek için 2003 - 2004 yıllarında toplam 2.481.075.000.000 TL ödenmiştir.

Bilgi Ağları ve E-Ticaret desteği için geliştirilen ve KOSGEB'ce desteklenen 643 projenin 208'i Bursa'dadır ve "Bilgi Ağları ve e-ticaret desteği" olarak yapılan toplam giderin %36'sı Bursa İGEM'ce yapılmıştır.

Bursa İGEM'ce desteklenen 208 projenin 196'sının tedarikçisi aynı şirkettir.

3. Danışmanlık Desteği

Üst sınırı 10.000 avro olan bu destekten yararlanmak isteyen işletmelerin;

KOSGEB danışman envanterinde bulunan kuruluşlarla yaptıkları protokolleri ve iş planlarını KOSGEB'in ilgili birimine onaylatmaları, hizmetin satın alınmasından sonra ise ödemeyi yaptıklarını kanıtlayan kapalı fatura ile KOSGEB Merkezine başvurmaları gerekmektedir.

2003-2004 yıllarında toplam 7.260.160 avro tutarındaki danışmanlık desteğinin 3.500.492 avroluk bölümü ISO 9001 için ödenmiştir. Buna karşılık, CE ve dış ticaret için verilen desteklerin oranı %14'tür. Danışmanlık desteğinin yarısına yakını ISO 9001 için verilirken, Yönetmeliğin 8. maddesinde; "girişimcilerin ve birden çok işletmenin, ortak nitelik gösteren sorununun çözümüne yönelik olarak, verilecek danışmanlık hizmetleri KOSGEB tarafından organize edilir ve KOSGEB mevzuatı dahilinde hizmet alımını gerçekleştirir" denilmesine karşın, ortak nitelikteki sorunların çözümü için KOSGEB danışmanlık programları düzenlenmemiştir.

Satın alınan hizmetin; niteliği, tutarı ve KOSGEB'in danışmanlık bedelinin ne kadarını karşılayacağı gibi konularda herhangi bir ilke belirlenmemiştir. Bu nedenle KOSGEB destekleri yönetmeliğinde aynı kategori içinde tanımlanan danışmanlıklar için, kimi durumlarda aynı merkez ve aynı danışmana olmak üzere, değişik tutarlarda ödemeler yapılmıştır. Örneğin; ISO 9001 konusundaki danışmanlık hizmeti için Mersin İGEM'de 48, OSTİM İGEM'de ise 283 avro; CE belgesi konusunda verilen danışmanlık hizmeti için ise, Bursa İGEM'de, aynı danışmana, 132 avro ile 201 avro aralığında değişen tutarlarda bedel ödenmiştir.

Desteklerden yararlanan işletmelerin hangi tarihlerde ve hangi danışmanlardan hizmet satın aldıkları konularındaki bildirimlerinin elektronik ortamda süzülüp gruplandırılmasıyla danışmanların hizmet verdiklerini bildirdikleri tarih aralıklarında, bildirdikleri gün sayısının çok altında iş günü bulunmaktadır.

Örneğin; 65 işletmeye ayrı ayrı danışmanlık hizmeti veren bir tedarikçinin KOSGEB'deki ilk danışmanlık hizmetinin tarihi 01.01.2004, son tarih ise 14.06.2005'dir. Bu iki tarih aralığında 454 iş günü bulunmaktadır. Oysa, danışmanlık desteğinden yararlandırılan işletmelerin bildirimleri toplandığında bu danışmana 1.282 gün fazlasıyla 1.736 gün danışmanlık ücreti ödendiği ortaya çıkmaktadır.

KOSGEB, danışmanlık hizmeti olarak toplam $21.775 + 7.132 = 28.907$ gün üzerinden ödeme yapmıştır. İncelemelerimiz sırasında belirlenebildiği kadarıyla danışmanların, $8.004 + 841 = 11.537$ gün fazla çalışılmış gibi bildirimde buldukları ortaya çıkmıştır. Bu durumda, danışmanlara ödenen $1.747.223 + 534.326 = 2.281.553$ avronun %40'ı olan 910.000 avronun fazla ödemenin konusunu oluşturduğu anlaşılmaktadır.

4. Eğitim Desteği

Eğitim öncelikleri konusunda ilke birliği bulunmamaktadır. Bir merkez KOSGEB eğitim destek harcamaları toplamının %20'sini, kendi içindeki eğitim harcamalarının ise %93'ünü "KOBİ'lerde Temel Yönetim ve Yönetici Geliştirme" konusuna ayırırken, KOSGEB eğitim harcamalarının yaklaşık %15'ini gerçekleştiren bir başka merkez bu tutarın %65'ini İngilizce eğitimi için ödemiştir.

KOSGEB veri tabanında 243 eğitim kuruluşu varken 1.7 trilyon lira tutarındaki eğitim desteği harcamalarının

1.4 trilyon lirasının 9 kuruluşu ödenmiş olması dikkat çekmektedir.

İstanbul İkitelli İGEM ve İkitelli Laboratuvar Müdürlükleri; KOSGEB eğitim harcamalarının toplamı olan 1.7 trilyon liranın %24'ünü: "KOBİ'lerde Temel Yönetim ve Yönetici Geliştirme" eğitimi veren bir kuruluş almıştır. Çorum'da bir tedarikçi kuruluşu; üretimde verimlilik artırma teknikleri, kurumsal kimlik ve kurumsallaşma vb. eğitimleri karşılığında bütün KOSGEB eğitim desteklerinin %12'si tutarında ödeme yapılmıştır. Konya İGEM ise önceliği yabancı dil eğitimine tanımış ve 1.7 trilyon TL büyüklüğündeki KOSGEB eğitim desteği harcamasının %6.8'ini bir şirkete İngilizce eğitimi vermesi karşılığında ödemiştir.

Eğitim desteğinin yaklaşık %41'i İstanbul, %20'si ise Çorum İGEM için harcanmıştır.

Yönetmelik KOSGEB'ce düzenlenen eğitim programlarına öncelik vermesine karşın, hizmet birimlerinin az sayıda eğitim programları düzenlediği; eğitim desteğinin daha çok, KOBİ'lerin satın aldıkları eğitim hizmet bedellerinin karşılanması yöntemiyle uygulandığı görülmüştür. Oysa, işletmelerin satın aldıkları eğitim hizmetleri, KOSGEB'in düzenlediği programlardan daha pahalıdır. 12 saat süreli "Üretimde Verimlilik Artırma Teknikleri" adlı eğitimin KOSGEB'in düzenlediği genel eğitim programında 1.158 milyon TL karşılığında verilen bir eğitici, aynı eğitimi, eğitim desteği çerçevesinde verdiğinde KOSGEB'e maliyeti 3.042 milyon TL olmuştur. Bu konuda çok sayıda örnek vardır.

Düzenli işleyen bir izleme olmadığı için, eğitim tedarikçilerinin aynı günlerde, aynı KOSGEB merkezinden destek alan KOBİ'lere eğitim verdiklerini gösteren çok sayıda faturadaki yanıltıcı bildirimler ortaya çıkarılamamıştır.

5. Nitelikli Eleman İstihdam Desteği

Geri dönüşsüz olarak verilen bu destek, Yönetmeliğin 137.maddesine göre altışar aylık sürelerle denetlenmek ve uygun görülme koşuluyla 18 ay süresince verilebilmektedir. KOSGEB'in karşılayacağı ücretin üst sınırı Yönetmeliğin 135. maddesine göre 4 yıllık yükseköğretimlilere asgari ücretin 6, 2 yıllık yükseköğrenimlilere ise 4 katıdır.

KOSGEB Destekleri Yönetmeliğine göre nitelikli istihdam desteği ödenebilmesi için, çalıştırılan kişinin yükseköğretimli olması gerekmektedir. Oysa Ekim 2004 itibarıyla Kurum veri tabanında yükseköğretimli olarak gösterilen 827 kişinin 28'inin yükseköğretimli olmadığı saptanmıştır.

Danışmanlık desteğinden yararlandırılarak çalıştırılanların büyük bir bölümünün, desteğin bitmesini izleyen günlerde işten çıkarıldığı görülmektedir. Destek süresi 2003 yılında biten 269 kişinin;

58'ine ilişkin bilgi gönderilmemiştir. 68'i destek süresinin bittiği gün olmak üzere 150'si 2004 yılında işten çıkarılmıştır. 15 kişi 2004 yılında çalıştırılmakla birlikte, 2005 yılında iş sözleşmeleri yenilenmemiştir. Yalnızca 46 kişi 2005 yılında aynı işletmede çalışmayı sürdürmüşlerdir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

A. SONUÇ

Ülkemizdeki 1.890.785 işletmenin, imalat sanayindeki yaklaşık %15'i KOSGEB'in görev kapsamındadır. 6.325.000 ücretlinin yaklaşık 1.5 milyonu küçük ve orta ölçekli işletmelerde çalışmaktadır.

KOBİ'ler değişen piyasa koşullarına hızlı uyum yetenekleri, esnek üretim yapılarının kriz dönemlerinde sağladığı yavaşlatıcı etki, bölgeler arasında dengeli büyüme, işsizliğin azaltılması ve yeni iş alanları açılmasındaki katkıları gibi bir dizi olumlu özellikleri nedeniyle ülkelerin dengeli ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli bir işlev görmektedirler.

2002-2005 yılları arasında açılmış olan işletmelerin %56'sı, OECD ölçütlerine göre düşük ve düşük orta teknoloji üretim alanlarındadır.

AB'ye üye ülkelerde geri dönüşsüz işletme desteklerinin GSMH içindeki oranı on binde 24 düzeyindedir. Ülkemizde ise bu oran on binde 6'dır. Kamu kaynaklı işletme desteklerinin çok az oluşu bir yana imalat sanayindeki elektrik, doğalgaz girdi maliyetleri de birçok ülkenin üzerindedir.

KOBİ'ler; ölçeklerinin küçüklüğü, düşük verimlilikle çalışmaları, güvence vb. yükümlülükleri karşılamakta çektikleri güçlükler nedeniyle banka ve kredi sisteminden yeterince yararlanamamaktadırlar.

Yüksek teknoloji kullanabilen, AR-GE yapabilen KOBİ sayısı azdır. Geleneksel yöntemlerle ve düşük teknoloji kullanılarak yapılan üretimle, Avrupa Birliğine üye ülkelerin işletmeleriyle rekabet edebilme olanağı sınırlıdır.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilgili bir kamu kuruluşu olup, organları Genel Kurul, İcra Komitesi ve Başkanlıktır.

Genel Kurul, yılda en az iki kere toplanması gerekirken 2000-2005 yılları arasında yalnızca üç kez toplanabilmiştir.

KOSGEB başkanlığının yıllık hedeflerini doğru belirleyip belirlemediği, harcamaların verilen yetki sınırları içinde yürütülüp yürütülmediği gibi temel konular, bütçe sürecinde denetlenememekte, ödenekler ile harcamalar arasındaki önemli sapmaların nedeni irdelenmemektedir.

Kurumun ölçülebilir performans göstergeleri yoktur. Desteklerin işletmeler üzerindeki etkilerinin ölçülebileceği ve aynı zamanda hizmet merkezlerinin denetlenebilmesine elverişli bir yönetim bilgi sistemi kurulmamıştır. KOSGEB uzmanlarında ne tür özellikler aranacağı belirlenmemiştir. İç kontrolü sağlamak amacıyla bir birim öngörülmemiştir.

KOSGEB 2002 yılında, öngörülmeleyen büyüklükte bir bütçeye kavuşmuştur. Bu kaynağın kullanılabilmesi amacıyla Destek Yönetmeliği değiştirilmiş ve verilen destekler çeşitlendirilmiştir. Bu gelişmeler uzman sayısının artırılmasını ve aranacak nitelikler konusunda daha özenli olunması gereğini öne çıkarmıştır.

Oysa, Kurumun uzman gereksinmesi; atama yapmak için sınav zorunluluğu olmayan teknik ve idari kadrolara atananların, kısa bir süre sonra yalnızca kurum çalışanlarının katılabileceği, üstelik yönetmeliğin aradığı koşulların bir kereye özgü aranmaması doğrultusunda alınan İcra Komitesi kararlarına dayanılarak yapılan sözlü sınavlarla karşılanmaya başlanmıştır.

KOSGEB, 2003-2005 yılları arasında, destek araçlarından yararlandırılacak işletmelerin ve destek türlerinin belirlenebilmesi amacıyla üç değişik yöntem denemiştir.

- Bunlardan ilki, destek kararlarının işletme analiz raporlarındaki öneriler doğrultusunda belirlenmesidir.

İşletme analiz yöntemi başarılı olarak yönetilememiştir. Sektörel ya da ölçek konularında önceliklerin

belirlenmeyişi, kaynakların kurumun misyonuna elverişli olarak dağıtılamayışına yol açmıştır.

- Kurum Başkanlığı, 2004 Haziran ayında, desteklerin etkinliğinin artırılabilmesi ve KOBİ'lerle ilgili olarak istatistiksel bilgi derlenebilmesi gibi amaçlarla Saha Araştırma Anketi adı verilen yeni bir uygulamaya girmiştir. Ekim/2005 tarihine kadar 48.600 işletme bilgisi elektronik ortama işlenmiştir.

Bu çalışmadan beklenen yarar elde edilememiştir. Çünkü, anket formları; uygulama kapsamına alınacak işletmelerin seçilmesi konusunda, sektör, bölge, ölçek vb. hiçbir ilke belirlenmeksizin yapılan protokollere dayanılarak meslek odalarına gönderilmiş, kimi sektörler hiç temsil edilememiş, kimi illerde temsil oranı %50'lere yaklaşırken, kimilerinde binde oranlarında kalmıştır. Üstelik derlenen bilgilerin güncellenmesi sorunu da çözümlenmemiştir.

-Saha Araştırma Anketinin desteklerden yararlandırılacak işletmelerin seçilebilmesi konusunda yetersiz kaldığının anlaşılması üzerine, 2005 yılında başlatılan bir uygulamayla KOSGEB desteklerinden yararlanmak amacıyla başvuran işletmelere "Yararlanıcı Durum Tespit Formu - YDTF " adı verilen bir anket uygulanmasına girişilmiş, en uygun işletmelerin en uygun destek bileşenlerinden yararlandırılabilmeleri için yöntemler geliştirilmiştir.

Değişim Mühendisliğinde Kurumun misyonu, küçük işletmelerin rekabet edebilirliğini artırmak; bilgi gereksinmelerini karşılamak; bölgesel kalkınmaya yönelik programlar yürütmek; pazar ve teknoloji yönelimli, katma değeri yüksek üretim alanlarında yeni iş olanakları oluşturmak biçiminde açıklanmaktadır.

KOBİ'lerin desteklenmesine öngülenen kaynaklar; kurumun misyonuna uygun biçimde değerlendirilememektedir:

Desteklerden yararlandırılacak işletmelerin ve yararlandırılacakları destek türlerinin seçiminde; bölge, sektör, ölçek öncelikleri belirlenmemiştir.

Bölgesel kalkınma destekleri, az gelişmiş yörelerin kalkındırılması ya da yerel potansiyelin harekete geçirilmesi gibi hedeflere yönlendirilememiş, zaten kalkınmış bölgelerdeki KOBİ'ler daha çok yararlandırılmıştır.

Destek yönetimi, sınırları net olarak çizilmemiş yetkilerle merkez yöneticilerine bırakılmıştır.

Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER), üniversite/devlet/sanayi iş birliğinin gerçekleştirilmesinde bir araç olarak öngörülmüştür. Ancak TEKMER'lerin KOSGEB'in misyonuna uygun ve gerçekçi projelerin seçilmemesinden, etkin biçimde yönetilemeyişi kadar, önemli sorunlar içinde olduğu görülmektedir.

Bilgisayar yazılımı, danışmanlık, nitelikli istihdam gibi destek araçlarına öngülenen bütçe kaynakları, Kurumun önceden belirlediği bir program disiplini içinde kullanılmamaktadır.

İşletmelerin satın aldıklarını bildirdikleri danışmanlıkların bir çoğunun gerçek hizmet karşılığı olmadığı anlaşılmaktadır.

B. ÖNERİLER

1. İmalat sanayisi işletmelerine verilen kamu kaynaklı geri dönüşsüz desteklerin artırılması,
2. Kurumun hizmet birimleri ile bunların görev ve sorumlulukları, kadro unvanları ve sayıları konusunda yasal düzenleme yapılması,

3. KOSGEB Genel Kurulunun 3624 sayılı Yasada öngöröldüğü gibi yılda en az iki kez toplanması,
4. Çalışma programı ve faaliyet raporunun hazırlanmasına özen gösterilip, süresinde İcra Komitesine sunulması,
5. KOSGEB uzman ve uzman yardımcılarının herkese açık yazılı ve sözlü sınavlarla seçilmesi, Kurum içi sözlü sınav uygulamasıyla uzman ataması yöntemine başvurulmaması,
6. Görevlerin uzun sürelerle vekil eliyle yürütölmesinden kaçınılması,
7. Desteklerden yararlandırılacak işletmelerin ve yararlandırılacak destek türlerinin seçiminde bölge, sektör ve ölçüt önceliklerinin özenle belirlenmesi,
8. Destek verilecek teknoloji geliştirme projelerinin, projeye ilgili tüm bilgileri içerecek şekilde düzenlenecek raporların ayrıntılarıyla incelenmesi sonucu seçilmesi,
9. Danışmanlık destek ücretlerine Kurum katkısını belirleyen düzenlemeler yapılması, aynı nitelikte hizmetler için farklı ödeme yapılması uygulamasına son verilmesi,
10. Bilgisayar yazılım desteklerinin amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının izlenmesi, amacına uygun kullanılmadıkları saptanan işletmeler hakkında yasal işlem yapılması,
11. a) Saha Araştırma Anketi için 6,4-64 avro arasında değişen ödeme yapılması,
b) Bilgisayar yazılım desteği uygulamaları,
c) Danışmanlık yapılan gün sayısının fazla bildirilerek Kurumdan haksız kazanç edinilmesi konularının Başbakanlıkça incelenmesi, gerekiyorsa soruşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.